

รายการอ้างอิง

- กษพร ตราโมท. ความเป็นมา. ใน คุริบสาส์น. หน้า 17-22. กรุงเทพมหานคร: ธนาคาร
กสิกรไทย, 2538. (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท
ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 เดือนตุลาคม
พุทธศักราช 2538).
- กรรณิการ์ สัจกุล. อาจารย์ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สัมภาษณ์. 20 กรกฎาคม 2539.
- กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. 84 ปี ครูมนตรี ตราโมท. ศิลปวัฒนธรรม. 5 (มิถุนายน
2527): 58-67.
- คณะกรรมการโครงการส่งเสริมการดนตรีไทย สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา. เกณฑ์มาตรฐาน
สาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2538.
- ศีกฤทธิ ปราโมช, ม.ร.ว. การศึกษากับการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม. ใน
การศึกษากับการถ่ายทอดวัฒนธรรม: กรณีศึกษาหนังใหญ่วัดชนอน. หน้า 12-20.
กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2537. (เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ
เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนาคณะครุศาสตร์ครบ 37 ปี).
- _____ . เทศทุนครูดนตรีและนาฏศิลป์ของแผ่นดินไทยและขอเฉลิมฉลองอายุ 84 ปีบริบูรณ์
ครูมนตรี ตราโมท 16 มิถุนายน 2527. ใน ห่อ...ครู. หน้า 240-261.
กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ หรินทร์ตั้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงาน
พระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์
วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).
- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. ศธ.0701.37/6 เรื่อง หลักสูตรและวิถึฐานะของโรงเรียน
นาฏศิลป์ พ.ศ. 2490-2499.

- ____. ศธ.0701.37/10[7] เรื่อง รายงานการศึกษาในรอบปีการศึกษา 2491 ของ
โรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร.
- ____. ศธ.0701.37/91[6] เรื่อง ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง บกฐานะ
โรงเรียนนาฏศิลป์เป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์.
- ____. ศธ.0701.37/97[4] เรื่อง โรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ประวัติและความ
มุ่งหมาย.
- จรวบ บุญบุบล. คำนำ. ใน ปีพาทย์ศึกษาคำบรรพ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2536. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบการสถาปนาจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 26 มีนาคม 2536 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- จิรัส สุวรรณเวลา. คำนำ. ใน ม.ค.ปกิณกนิพนธ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2538.
- จิรัส อัจฉรงค์. อดีตผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยกรมศิลปากร. สัมภาษณ์. 11 เมษายน 2539.
- จิรายุ นพวงศ์, ม.ล. คำไว้อาลัย ท่านอาจารย์มนตรี ตราโมท. ใน พ่อ...ครู.
หน้า 101. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่พิมพ์ดีด เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกใน
งานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์
วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ. คู่มือการศึกษา คณะศิลปกรรม
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2538.
- ____. คำประกาศเกียรติคุณอาจารย์มนตรี ตราโมท. ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
งานพระแก้วทองคำ 15 กุมภาพันธ์ 2536. หน้า 14-16. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ____. ประวัติและผลงานอาจารย์มนตรี ตราโมท. ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
งานพระแก้วทองคำ 15 กุมภาพันธ์ 2536. หน้า 17-21. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ____. หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2532. กรุงเทพมหานคร: คณะ
ศิลปกรรมศาสตร์, 2532.

- เจนดุริยางค์, พระ (ปิติ วาทยะกร). บันทึกความทรงจำของพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร) สามสิบห้าปีในวีรชีวิตการดนตรี 2460-2495. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2533.
- เจริญใจ สุนทรวาทีน. ข้าพเจ้าภูมิใจที่เกิดเป็นนักดนตรีไทย. ใน ข้าพเจ้าภูมิใจที่เกิดเป็นนักดนตรีไทย. หน้า 67-138. กรุงเทพมหานคร: รัชส์ลิปป์, 2530. (จัดพิมพ์ในโอกาสครบรอบวันเกิด 6 รอบ วันที่ 16 กันยายน 2530).
- _____ . ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. ใน ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์. ไม่มีเลขหน้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ในงานแสดงปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ เนื่องในโอกาสครบรอบการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 6 มีนาคม 2533 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ. คำนำ. ใน การแสดงดนตรีไทย ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์. ไม่มีเลขหน้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. (ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ในงานเฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ วันที่ 18 ธันวาคม 2530 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ชวนพิศ อิฐรัตน์. พิธีไหว้ครู : คติความเชื่อและพิธีกรรม. (งานวิจัยเสนอมูลนิธิเจมส์ เอช ดับเบิลยู ทอมป์สัน), 2534. (สำเนา)
- จีน ศิลปบรรเลง. ประวัติย่อและผลงานของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ. ชุมนุมดนตรีไทยมัธยมศึกษา ครั้งที่ 1. วันอาทิตย์ที่ 18 สิงหาคม 2517. หน้า 25-32. กรุงเทพฯ: เทพนิตการพิมพ์, 2517.
- ฉอมเก็บมาแล้ว. เวลา. 7 (มิถุนายน 2530).
- ญาณี ตราโมท. ประวัติชีวิตครอบครัว. ใน ห่อ...ครู. หน้า 79-82. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ พริ้นท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).

- _____ . (ผู้บรรยาย). เล่าเรื่องบ้านตราโมท. [แถบบันทึกเสียง]. ในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ผลิตผลงานอาจารย์มนตรี ตราโมท วันที่ 24 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- _____ . อารมณ์ขันของพ่อ. ใน พ่อ...ครู. หน้า 231-239. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).
- _____ . ดนตรี ตราโมท. การเตรียมการไหว้ครูดนตรีไทย. ใน ไหว้ครูดนตรีไทย. หน้า 9-27. กรุงเทพมหานคร: นิลนาราการพิมพ์, 2537. (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจัดพิมพ์เนื่องในการจัดสัมมนาดนตรีไทย-กัมพูชา 9-10 สิงหาคม 2537).
- _____ . คิดถึงพ่อ. ใน พ่อ...ครู. หน้า 225-230. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).
- _____ . (ผู้บรรยาย). เล่าเรื่องบ้านตราโมท. [แถบบันทึกเสียง]. ในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ผลิตผลงานอาจารย์มนตรี ตราโมท วันที่ 24 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- _____ . ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ดำเนินการคณะดึกดำบรรพ์. ใน ขุมนุมบถละคอนและบถคอนเส็ค พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์. หน้า 1-8. พระนคร: ศิวพร, 2506. (กรมศิลปากรจัดพิมพ์อุทิศถวายในงานฉลองครบรอบร้อยปีแห่งวันประสูติ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2506)
- _____ . ทศนีย์ ขุนทอง. (ผู้บรรยาย). แจ่มกรุสมบัติ: บทเพลงขวัญทหารไทยในสมรภูมิเกาหลีและนิทานสังคีต. [แถบบันทึกเสียง]. ในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ผลิตผลงานอาจารย์มนตรี ตราโมท วันที่ 24 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

- ธนิต อยู่โพธิ์. การรักษามาตรฐานเดิมของคนตรีไทย. ใน งานสังคีตศิลป์ของกรมศิลปากร 2492-2494. หน้า 43-52. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2494.
- _____ . กรมมนตรี ตราโมท. ใน พ่อ...ครู. หน้า 103-104. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ๗ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).
- _____ . คำนำ. ใน บทโขน กรมศิลปากรปรับปรุงแสดง ณ โรงละครอนึ่งศิลปากร. หน้า 3-4. พระนคร: ศิวพร, 2507. (รวบรวมจัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ จมื่นสมุหพิมาณ หรือ หลวงวิลาศวงงาม (หว่า อินทรนัฏ) ๗ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2507).
- _____ . คำนำ. ใน อธิบายเพลงและบทร้องแผ่นดินเสียงชุดที่ 1. พระนคร: ศิวพร, 2501.
- _____ . คำนำเติม. ใน บทละครเรื่อง ราชาริราช คอน สมิงพระรามอาสา. หน้า 13-18. พระนคร: ศิวพร, 2509. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นางสอาด แสงสว่าง ๗ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม เมื่อวันพุธที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2509).
- _____ . คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2507. ใน สัพทสังคีต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2531. (กองศิลปศึกษา กรมศิลปากร จัดพิมพ์)
- _____ . คำนำในหนังสือการละเล่นของไทย. ใน คำนำและบทความบางเรื่องของ ธนิต อยู่โพธิ์ อธิษักรรมศิลปากร. หน้า 66-70. พระนคร: ศิวพร, 2510. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในศุภวารดิถีครบ 60 ปีของผู้เขียน วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2510)
- _____ . คำนำในโขนหลวง. ใน คำนำในโขนหลวงและนามบรรดาศักดิ์โขนหลวงในรัชกาลที่ 6 หน้า 13-40. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ม.ป.ป. (จัดพิมพ์โดยกรมศิลปากรร่วมกับ ธนาคารกสิกรไทย เพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย ครั้งที่ 1).
- _____ . เท็ดทูนครุคนตรีและนาฏศิลป์ของแผ่นดินไทยและขอเฉลิมฉลองอายุ 84 ปีบริบูรณ์ กรมมนตรี ตราโมท 16 มิถุนายน 2527. ใน พ่อ...ครู. หน้า 240-261. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539.
- _____ . นั้ตและบทร้องเพลงร่าวก. ศิลปากร 1 (กันยายน 2500): 90-104.

- _____ . วัฒนธรรมทางละคอนไทย. บรรยาย ณ ห้องประชุมสถานสอนภาษา เอ.ยู.เอ.
วันที่ 12 กรกฎาคม 2514. ศิลปากร 16 (พฤศจิกายน 2515): 43-59.
- นวลจันทร์ สุกทัศน์. อันเนื่องมาจากเพลง "ล่องเรือพระนคร". ใน คุรุศาสตร์คอนเสิร์ต
ครั้งที่ 11. หน้า 33. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้องภาพสุวรรณ, 2533.
(คณะคุรุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ในงานคุรุศาสตร์คอนเสิร์ต
ระหว่างวันที่ 10-11 มกราคม 2533 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นัฐพงศ์ โสวัตร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยนาฏศิลป์. สัมภาษณ์. 22 กุมภาพันธ์ 2539.
- บุญช่วย โสวัตร. คุณสมบัติของผู้บรรเลงในพิธีไหว้ครู. ใน หนังสือที่ระลึกงานไหว้ครูและครอบ
คนครีไทยประจำปีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2532. หน้า 9-11.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- _____ . ผู้อ่านโองการไหว้ครูคนครีไทย. ใน หนังสือที่ระลึกงานไหว้ครูและครอบ
คนครีไทยประจำปีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2531. หน้า 7-10.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- _____ . อาจารย์ประจำภาควิชาตรียางศิลป์ สาขาตรียางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 31 มกราคม 2539.
- ป. พิบูลสงคราม. คำปรารภของนายกรัฐมนตรี. ใน สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
1 (2498-2499): ก-ข.
- ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน. บทสัมภาษณ์อาจารย์มนตรี ตราโมท: การบรรเลงดนตรีไทยกับการเล่น
กีฬาบางชนิดของไทย. ใน คนครีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 20. หน้า 17-18.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531. (พิมพ์เป็นที่ระลึกใน
โอกาสที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกันเป็น
เจ้าภาพจัดงานคนครีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 20 วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531
ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก).
- ประดิษฐไพเราะ, หลวง. (ศร ศิลปบรรเลง). การไหว้ครู. ใน อนุสรณ์คำนิ่งในวาระ
ฉลองครบรอบร้อยปีเกิดหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง). หน้า 19-21.
กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตการพิมพ์, 2524. (มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร
ศิลปบรรเลง) และกรมศิลปากร จัดพิมพ์กรมบุชา ณ วัดบวรนิเวศวิหารและโรงละคอน

แห่งชาติ วันที่ 5-9 สิงหาคม 2524).

ประเวศ กุมุท. เพลงอมตะของไทย. ใน คุริยเทพ. หน้า 13-29. พระนคร: โรงพิมพ์
มิตรไทย, 2509. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมวาทีตสูรศิลป์ (ใน
คุริยประภคต) ณ เมรุวัดเกตประยงค์เล็กตั้งตรงจิต 5 มีนาคม 2509).

ประสิทธิ์ ถาวร. เพลงหน้าพาทย์ในพิธีไหว้ครู. ใน หนังสือที่ระลึกงานไหว้ครูและครอบคนตรี
ไทยประจำปีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2532. หน้า 4-8.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ปราณี สภาราฉวงศ์. ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทยของวิทยาลัยนาฏศิลป์. สัมภาษณ์.

23 สิงหาคม 2539.

ปรีชยาน์กรณ สงครอด. อาจารย์มนตรี ตราโมท บรมครูดนตรีไทย. กุลสตรี. 21 (ธันวาคม
2534): 65-67.

ปัญญา นิตยสุวรรณ. (ผู้บรรยาย). เล่าเรื่องวิทยาลัยนาฏศิลป์. [แถบบันทึกเสียง]. ในการ
สัมมนาทางวิชาการ เรื่อง พิธีผลงานอาจารย์มนตรี ตราโมท เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม
2538. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

_____. ศิลปินที่น่ารู้จัก ครูมนตรี ตราโมท. ศิลปากร. 26 (มีนาคม 2525): 84-109.

แผ้ว สนิทวงศ์เสนี. (ผู้บรรยาย) ชีวิตและผลงานของศิลปินแห่งชาติ. ม.ป.ท., 2530.

(หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร จัดพิมพ์บทอภิปรายเรื่อง ชีวิตและผลงานของศิลปินแห่ง
ชาติ ผู้ร่วมอภิปราย คือ ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี อาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์
อาจารย์มนตรี ตราโมท ผู้ดำเนินการอภิปราย คือ คุณหญิงเต็มสิริ บุญสิงห์ ณ
ห้องประชุมหอสมุดแห่งชาติ วันที่ 29 พฤษภาคม 2529).

หงศิลป์ อรุณรัตน์. ชีวิตและผลงานของครูพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์).

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537.

พลายสุประดิษฐ์ (นามแฝง). ศิษย์ศรีภรรยาสุตา: มন্ত্রী ตราโมท. ใน โสภส่องแสง ชีวิต
คนตรีไทยของมนตรี ตราโมท. หน้า 143-152. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้ว
การพิมพ์, 2527. (จัดพิมพ์เพื่อเทิดทูนผลงานของครูมนตรี ตราโมท ในโอกาสที่ท่าน
มีอายุครบ 7 รอบบริบูรณ์ ในวันที่ 17 มิถุนายน 2527).

ทัศนายุ ลีศกุล, หม่อมเจ้าหญิง. บทแผ่นดินเสียงของราชบัณฑิตยสภา ชุดที่ 1. พระนคร:

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2517.

พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์. สัมภาษณ์. 25 กรกฎาคม 2539.

พิจิต ชัยเสรี. เทพสังคีตอาจารย์. ใน หนังสือที่ระลึกงานไหว้ครูและครอบคนครีไทยประจำปี
ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หุทธศักราช 2531. หน้า 13-14. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

_____. เรียบเรียง. พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์). ใน
นามานุกรมศิลปินเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์. หน้า 162-164.
พระนคร: โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2532.

พุทธทาสภิกขุ. ณะแนวจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: ศิริพัศดิ์, 2505.

พูนทรัพย์ ตราโมท. การดูแลสุขภาพของพอมนตรี ตราโมท. ใน พ้อ...ครู. หน้า 201-208.
กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทาน
เพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส
วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).

พูนพิศ อมาตยกุล เรียบเรียง. นายประสิทธิ์ ถาวร. ใน นามานุกรมศิลปินเพลงไทยในรอบ
200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์. หน้า 165-166. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
เรือนแก้ว, 2532.

_____. พระพาทย์บรรเลงรมย์ (พิมพ์ วาทิน). ใน นามานุกรมศิลปินเพลงไทยในรอบ
200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์. หน้า 185-186. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
เรือนแก้ว, 2532.

_____. พระพิณบรรเลงราช (แย้ม ประสานศัพท์). ใน นามานุกรมศิลปินเพลงไทย
ในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์. หน้า 186-187. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2532.

_____. เพลงตับไหว้ครูคนครีไทย. ที่ระลึกในงานคนครีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 24 วันที่
19 ธันวาคม 2535. หน้า 27-30. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป, 2535.

_____. มนตรี ตราโมท. ใน นามานุกรมศิลปินเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่ง
กรุงรัตนโกสินทร์. หน้า 218-220. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2532.

- _____ . สยามสังคีต: ฉลอง 7 รอบ อาจารย์มนตรี ตราโมท. สยามรัฐ (1 มิถุนายน 2527): 9.
- _____ . สัมภาษณ์ มন্ত্রী ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ. อนนคนครี 2(สิงหาคม 2531): 5-19. พูนพิศมัย ดิศกุล, ม.จ. คำนำ. ใน บทแผ่นเสียงของราชบัณฑิตยสภา ชุดที่ 1. หน้า (ก)-(ง). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์, 2517. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ม.จ.หญิงพัฒนายุ ดิศกุล ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2517).
- ภาวาส บุญนาค. เกิดทุนครุคนครีและนาฏศิลป์ของแผ่นดินไทยและขอเฉลิมฉลองอายุ 84 ปีบริบูรณ์ ครูมนตรี ตราโมท 16 มิถุนายน 2527. ใน ห่อ...ครู. หน้า 240-261. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539.
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พระบรมราชโองการ. ใน ไม้คเพลงไทย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งแรก. ไม่มีเลขหน้า. พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2504.
- มนตรี ตราโมท. การแต่งเพลงไทย. ใน เบื้องหลังเพลงดัง. หน้า 220-224. กรุงเทพฯ: สยามออฟเซ็ท, 2526. (สมาคมนักแต่งเพลงจัดพิมพ์ วราวุธ สุมาวงศ์ รวบรวม).
- _____ . การแต่งเพลงใหม่โรง ชื่อ "มหाराช" ทูลเกล้าฯ ถวาย. ใน ไหว้ครู. หน้า 23-35. กรุงเทพมหานคร: รัชศิลป์, 2530. (แผนกดนตรีไทย สโมสรธนาคารกรุงเทพ ศูนย์สังคีตศิลป์ จัดพิมพ์ในงานไหว้ครู วันพฤหัสบดีที่ 10 ธันวาคม 2530).
- _____ . การบรรเลงดนตรีเกี่ยวกับพระสงฆ์. ศิลปากร 2 (ธันวาคม 2491): 48-51.
- _____ . การเล่นลึกวา ๗ สังคีตศาลา. ศิลปากร 3 (กรกฎาคม 2502): 50-66.
- _____ . การแสดงลึกวาออกตัว. ศิลปากร 8 (กรกฎาคม 2507): 76-93.
- _____ . การไหว้ครุคนครีไทย. ใน ไหว้ครุคนครีไทย. หน้า 1-7. กรุงเทพมหานคร: นีลรานาการพิมพ์, 2537. (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดพิมพ์เนื่องในการจัดสัมมนาคนครีไทย-กัมพูชา 9-10 สิงหาคม 2537).
- _____ . การไหว้ครุและครอบคนครีไทย. ใน ที่ระลึกงานไหว้ครุและครอบคนครีไทย ประจำปีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2531. หน้า 3-6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- _____ . กล้วย. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 1 (2498-2499): 399-402.
- _____ . กล้วย. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 1 (2498-2499): 412-413.

- _____ . กลม-เพลง. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 1 (2498-2499): 482.
- _____ . กลอง. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 1 (2498-2499): 496-526.
- _____ . กลองโบน-เพลง. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 1(2498-2499): 526.
- _____ . กลาง. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2 (2499-2501): 597.
- _____ . กวาด. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2 (2499-2501): 740-741.
- _____ . 95 ปี ครุมนตรี ตราโหมท. 17 มิถุนายน 2538. [แถบบันทึกเสียง].
- _____ . ขลุ่ย. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 3 (2499-2502): 1864-1870.
- _____ . ขับไม้. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 4 (2503-2504): 1941-1944.
- _____ . คิดถึงเทียบ. ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเทียบ คงลายทอง
ณ เมรุวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร วันพุธที่ 31 มีนาคม 2525. หน้า 16-17.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง, 2525.
- _____ . คุณพาทย์. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 5 (2505-2506):
3206-3207.
- _____ . คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะกับข้าพเจ้า. ใน อนุสรณ์คำนึงในวาระฉลองรอบ
ร้อยปีเกิดหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง). หน้า 45-48. กรุงเทพฯ:
บัวหลวงการพิมพ์, 2524. (มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และ
กรมศิลปากรจัดมหรรมบูชา ณ วัดบวรนิเวศวิหารและโรงละครแห่งชาติ ระหว่างวันที่
5-9 สิงหาคม 2524).
- _____ . ครูฟุ่ม บำบุะวาทย์. ใน ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย. หน้า (7)-(9).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ, 2511. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ
นายฟุ่ม บำบุะวาทย์ ณ เมรุวัดธาตุทอง วันเสาร์ที่ 22 มิถุนายน 2511).
- _____ . ครูลมุล บมะคุปต์ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย. ใน คุณานุสรณ์ ในการ
เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพ นางลมุล บมะคุปต์. วันพฤหัสบดีที่ 29
ธันวาคม 2526. หน้า 32-36. กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์, 2526.
- _____ . เครื่องสาย. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 6 (2507-2508):
3796-3804.

- _____ เครื่องสายไทย. ใน คนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 12. วันที่ 12 ธันวาคม 2522 ณ เวทีลีลาศสวนอัมพร. หน้า 66-73. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองการพิมพ์, 2522.
- _____ งานดนตรีมหกรรมปีที่ 1 พ.ศ. 2504 ของกรมศิลปากร. ศิลปากร 5 (กรกฎาคม 2504): 82-96.
- _____ งานดนตรีมหกรรมปีที่ 2 พ.ศ. 2505 ของกรมศิลปากร. ศิลปากร 6 (กรกฎาคม 2505): 57-72.
- _____ งานดนตรีมหกรรมปีที่ 3 พ.ศ. 2506 ของกรมศิลปากร. ศิลปากร 7 (พฤษภาคม 2506): 79-94.
- _____ งานดนตรีมหกรรมปีที่ 4 พ.ศ. 2507 ของกรมศิลปากร. ศิลปากร 7 (มีนาคม 2507): 79-92.
- _____ งานดนตรีมหกรรมปีที่ 5 พ.ศ. 2508 ของกรมศิลปากร. ศิลปากร 9 (กันยายน 2508): 94-112.
- _____ งานดนตรีมหกรรมปีที่ 6 พ.ศ. 2509 ของกรมศิลปากร. ศิลปากร 10 (พฤศจิกายน 2509): 72-89.
- _____ งานดนตรีมหกรรมปีที่ 7 พ.ศ. 2510 ของกรมศิลปากร. ศิลปากร 11 (มีนาคม 2511): 65-94.
- _____ ฉะหน้าโรง. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 9 (2512-2513): 5801-5803.
- _____ ขอสามสาย. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ณ ฌาปนกิจสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร วันที่ 20 พฤษภาคม 2519. หน้า 35-40. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2519.
- _____ คนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2538. (ธนาคารกรุงเทพ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหน้าพลับพลา อิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2538).

- _____ . คนตรีไทย. ใน คนตรีไทยมัธยมศึกษา ครั้งที่ 9 มหาศุริยวงศ์ไทย วันที่ 9-11 ธันวาคม 2526 ณ โรงละครแห่งชาติ. หน้า 16-20. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2526.
- _____ . คนตรีไทย. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน พิมพ์ครั้งที่ 8. 1 (2533): 239-267.
- _____ . คนตรีไทยภาคกลาง. ใน ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่มที่ 7 นาฏดุริยางคศิลป์ไทย กรุงรัตนโกสินทร์. หน้า 1-15. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2525.
(คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พุทธศักราช 2525).
- _____ . ตรีเทพ. ใน ตรีเทพ. หน้า 1-12. พระนคร: โรงพิมพ์มิตรไทย, 2509. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ หมื่นวาทีตสุรศิลป์ (โส ตรีประภต) ณ เมรุวัดเกตประยงค์เล็กตั้งตรงจิต 5 มีนาคม 2509)
- _____ . ตรีเทพ. ใน มหาศุริยวงศ์ไทย คนตรีไทยมัธยมศึกษา ครั้งที่ 10 วันที่ 3 มกราคม 2528 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 36-47. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2528.
- _____ . ตรีสาส์น. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกสิกรไทย, 2538ข. (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2538).
- _____ . ทำทัບจับไม้มโหรี. ใน มหาศุริยวงศ์ไทย คนตรีไทยมัธยมศึกษา ครั้งที่ 11 วันที่ 17-21 ธันวาคม 2529 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 43-51. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2529.
- _____ . ไทยเอาอย่างชาติอื่นทั้งนั้นหรือ. ใน คนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 13 วันที่ 21 ธันวาคม 2523. หน้า 1-5. ม.ป.ท., 2523. (ชมรมคนตรีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดพิมพ์)
- _____ . นาฏกรรม. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 15 (2521-2522): 9554-9558.

- _____ . นาฏศิลป์. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 15 (2521-2522):
9572-9576.
- _____ . นาฏศิลป์ไทย. สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. 13 (2532):
114-135.
- _____ . นาฏศิลป์-วิทยาลัย. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 15 (2521-2522):
9576-9577.
- _____ . นิกถึงโชติ. วังป้าทย์ งานพระราชทานเพลิงศพ นายโชติ คุริยประณีต
6 มีนาคม 2517. ไม่มีเลขหน้า. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เขต, 2517.
- _____ . เบิกโรง. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 17 (2521-2522):
10653-10657.
- _____ . ประวัติเจ้านิสุมหิมาหรือหลวงวิลาศวงงาม (พระเจ้า อินทรนัฏ) ใน บทโขน.
หน้า 3-10. พระนคร: ศิวพร, 2507. (กรมศิลปากรรวบรวมจัดพิมพ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพเจ้านิสุมหิมา ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 11 มกราคม
2507).
- _____ . ประวัตินายหญิง กาญจนผลิน. ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ครูหญิง
กาญจนผลิน ณ เมรุวัดประชาศรัทธาธรรม (เสาชิงช้า) วันที่ 7 มกราคม 2529.
หน้า 1-7. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2529.
- _____ . ประวัตินายอากม สายาคม. ใน รวมงานนิพนธ์ของอากม สายาคม ผู้เชี่ยวชาญ
นาฏศิลป์ กรมศิลปากร. หน้า 3-9. ม.ป.ท., 2525. (กรมศิลปากรจัดพิมพ์
เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นายอากม สายาคม วันพฤหัสบดีที่ 9 ธันวาคม
2525 ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม).
- _____ . ประวัติเพลงสรรเสริญบารมีและเพลงชาติ. นิตยสารศิลปากร 16(กรกฎาคม
2515): 79-93.
- _____ . ประวัติหลวงบำรุงจิตรเจริญ (รูป สาคณะวิไล). ใน ลักษณะของตัวละครคนใน
นาฏกรรมบางเรื่อง. หน้า 15-18. พระนคร: ศิวพร 2501. (พิมพ์เป็นที่ระลึก
ในงานพระราชทานเพลิงศพ นางศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก และหลวงบำรุงจิตรเจริญ
ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2501).

- _____ . ประวัติหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ตูระยะชีวิน). ใน ประวัติเครื่องดนตรีไทย. หน้า 1-14. ม.ป.ท., 2520. (พิมพ์แจกเป็นบรรณาการเนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ตูระยะชีวิน) ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันเสาร์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2520).
- _____ . ปากเปิด-ปี. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 18 (2525-2526): 11683-11684.
- _____ . ปีพาทย์ประกอบเทศน์มหาชาติ. วารสารศิลปากร 6 (มีนาคม 2496): 33-39.
- _____ . ปีพาทย์เสภา. ใน มหาครูขางค์ไทย คนครีไทยมัธยมศึกษา ครั้งที่ 9 วันที่ 9-11 ธันวาคม 2526 ณ โรงละครแห่งชาติ. หน้า 58-63. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2526.
- _____ . ผาลาเพียงไหล่. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 19 (2526-2527): 12240-12242.
- _____ . (ผู้บรรยาย). ชีวิตและผลงานของศิลปินแห่งชาติ. ม.ป.ท., 2530. (หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร จัดพิมพ์บทอภิปรายเรื่อง ชีวิตและผลงานของศิลปินแห่งชาติ ผู้ร่วมอภิปราย คือ ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี อาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ อาจารย์มนตรี ตราโมท ผู้ดำเนินการอภิปราย คือ คุณหญิงเต็มสิริ บุษบสิงห์ ณ ห้องประชุมหอสมุดแห่งชาติ วันที่ 29 พฤษภาคม 2529).
- _____ . พญาเดิน. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 20 (2528-2529): 12584-12585.
- _____ . พญาโศก. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 20 (2528-2529): 12600-12602.
- _____ . พรหมสีหน้า. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 20 (2528-2529): 12798-12799.
- _____ . พวงมาลัย. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 20 (2528-2529): 13014-13015.
- _____ . พิณ. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 21 (2529-2530): 13248-13251.

- _____ . พินพาทย์. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 21 (2529-2530): 13252.
- _____ . เพลง. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 21 (2529-2530): 13519-13526.
- _____ . เพลงชื่นชุมนุมกลุ่มคนตรี. ใน คนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 25. หน้า 38-42. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537. (พิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสที่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นเจ้าภาพจัดงานคนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 25 วันที่ 22 มกราคม 2537 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- _____ . เพลงประจํามหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน คนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 9 วันที่ 13 ธันวาคม 2518 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 130-131. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เขต, 2518.
- _____ . เพลงโหมโรงเอื้องคำ. ใน คนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 9 วันที่ 13 ธันวาคม 2518 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 70-72. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เขต, 2518.
- _____ . เพลงอะแนฮ่วนก็กับเพลงคุณลุงคุณป้า. ศิลปากร 22 (กรกฎาคม 2521): 109-111.
- _____ . เพลง 1. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 21 (2529-2530): 13526.
- _____ . พระราชพิธีพระราชทานครอบประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขนละคร. ศิลปวัฒนธรรม 9 (พฤศจิกายน 2530): 8-13.
- _____ . ฟ้อนนุ้ยเชียงตา. ศิลปากร 2, 1 (มิถุนายน 2491): 26-28.
- _____ . ม.ค. ปกฤษณินทร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538ค. (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหน้าพลับพลา อิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2538).
- _____ . ม้าย่อง. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 23 (2534-2535): 14821-14823.
- _____ . ร่ายละเอียดเพลงไทย. ใน คุรุศาสตร์คอนเสิร์ต ครั้งที่ 11. หน้า 26-31. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้องภาพสุวรรณ, 2533. (คณะคุรุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ในงานคุรุศาสตร์คอนเสิร์ต ครั้งที่ 11 ระหว่างวันที่ 10-11

มกราคม 2533 ๓ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

- _____. ราพิงถึงเอื้อ. ใน อนุสรณ์ในการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพ นายเอื้อ สุนทรสนาน. ๒ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2525. หน้า 49-50. กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์พาณิชย์, 2525.
- _____. วิธีพากย์ เจรจา และขับร้องในการแสดงโขน. ศิลปากร 1(พฤษภาคม 2500): 70-78.
- _____. วิจารณ์การดนตรีไทยในยุครัตนโกสินทร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. (ปาฐกถาชุด สิริินธร ครั้งที่ 6 เรื่อง "วิจารณ์การดนตรีไทยในยุครัตนโกสินทร์" เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2533).
- _____. ศัพท์สังคิต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2531.
- _____. ศึกษบุคคลเล็กของเจ้าคุณประสาธา. ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายเฉลิม บัวทัง ศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช 2533. ๒ เมรุวัดบางขวาง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี วันจันทร์ที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533. หน้า 7. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์, 2533.
- _____. สัมพันธภาพ. ใน สักกฤทธิ 60. หน้า 141-145. พระนคร: ก้าวหน้าการพิมพ์, 2514. (สำนักพิมพ์ก้าวหน้าจัดพิมพ์ในศุภวาระดิถีงานทำบุญฉลองอายุครบ 5 รอบ ของ ม.ร.ว.ศักดิ์ ปรามาช 20 เมษายน 2514).
- _____. หลายรส รวบรวมบทประพันธ์ของมนตรี ตราโมท. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยเซชม, 2515. (พิมพ์เป็นที่ระลึกครบรอบ 72 ปี มนตรี ตราโมท 17 มิถุนายน 2515).
- _____. หลวงบำรุงจิตเรเจริญ (ชูป สาคทวิสัย). ประวัติศรุ. หน้า 9-14. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2523. (คุรุสภาจัดพิมพ์เนื่องในวันครู 16 มกราคม 2523).
- _____. หลักในการบรรจุเพลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์. ใน นาฏศิลป์ไทย. ม.ล. วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์ บรรณาธิการ. หน้า 54-59. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536. (สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ และสืบเนื่องการจัดสัมมนาสาธิตนาฏศิลป์ ไทย 14-15 มีนาคม 2534).

- _____ . เหตุให้คิดนึ่งถึง. ใน เกียรติความรู้เรื่องคนศรีไทย. หน้า ช-ฎ. พระนคร:
โรงพิมพ์อาผลพิทยา, 2509. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพิษณุ
ชุ่มบาง ๗ เมรุวัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2509).
- _____ . อธิบายบทมหิรีเรื่องรถเสน. ศิลปากร 1 (กันยายน 2500): 82-89.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงขวัญเมือง. ศิลปากร 3 (พฤษภาคม 2502): 48-54.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงขอมเงินเตา. ศิลปากร 11 (กันยายน 2510): 111-125.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงขอมทรงเครื่องเตา. ศิลปากร 6 (พฤษภาคม 2505):
49-57.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเขมรโทยโยก. ศิลปากร 2 (พฤษภาคม 2501): 62-74.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเขมรปากท่อเตา. ศิลปากร 10 (พฤษภาคม 2509):
84-96.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเขมรปี่แก้ว ทางสักรวา. ศิลปากร 9 (มกราคม 2509):
77-92.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเขมรปี่แก้ว 3 ชั้น. ศิลปากร 9 (พฤศจิกายน 2508):
70-83.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเขมรทวง. ศิลปากร 3 (กันยายน 2502): 43-51.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเขมรราชบุรี 3 ชั้น. ศิลปากร 2 (กันยายน 2501):
58-81.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเขมรละออองค์. ศิลปากร 1 (มีนาคม 2501): 48-56.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเขมรเสียบนคร. ศิลปากร 3 (มกราคม 2503): 43-53.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงแขกต๋อยหม้อเตา. ศิลปากร 4 (พฤศจิกายน 2503):
47-51.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงแขกมอญบางขุนพรหม. ศิลปากร 2 (กรกฎาคม 2501):
59-72.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงแขกลพบุรีเตา. ศิลปากร 4 (กันยายน 2503): 55-83.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงแขกสายเตา. ศิลปากร 9 (กันยายน 2508): 79-93.

- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงแขกสาหร่ายเถา. ศิลปากร 9 (พฤษภาคม 2508):
74-88.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงคลื่นกระทบฝั่ง 3 ชั้น. ศิลปากร 2 (มกราคม 2502):
60-75.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงจระเข้ทางยาว 3 ชั้น. ศิลปากร 7 (พฤศจิกายน 2506):
59-69.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงจีนเก็บบุปผา. ศิลปากร 12 (พฤษภาคม 2511): 101-106
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงจีนขิมเล็กเถา. ศิลปากร 8 (มีนาคม 2508): 91-98.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงจีนแสด 3 ชั้น. ศิลปากร 12 (มีนาคม 2512): 100-109.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงดอกไม้ไทร 3 ชั้น. ศิลปากร 12 (กันยายน 2511):
105-112.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเต่ากินผักบึง 2 ชั้น. ศิลปากร 7 (พฤษภาคม 2506):
65-72.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงทยอยเขมร 3 ชั้น. ศิลปากร 4 (พฤษภาคม 2503):
51-71.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเทพนิมิต 3 ชั้น. ศิลปากร 5 (มกราคม 2505): 53-60.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเทพบรรทม 3 ชั้น. ศิลปากร 5 (กันยายน 2504): 59-69.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเทพรัญจวน 3 ชั้น. ศิลปากร 5 (มีนาคม 2505): 55-65.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเทพโสเภณีสน์ 3 ชั้น. ศิลปากร 8 (กรกฎาคม 2507):
67-7.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงธรณีร้องไห้ 3 ชั้น. ศิลปากร 4 (มีนาคม 2504): 56-69.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงนกขมิ้นเถา. ศิลปากร 9 (กรกฎาคม 2508): 72-81.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงนกเขาขะแมร์เถา. ศิลปากร 8 (กันยายน 2507): 88-97.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงนางครวญเถา. ศิลปากร 5 (กรกฎาคม 2504): 59-66.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงนาคเกี้ยว 2 ชั้น. ศิลปากร 11 (กรกฎาคม 2510):
92-101.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงบุหลัน 3 ชั้น. ศิลปากร 7 (มีนาคม 2507): 45-60.

- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงบั๊กลิ่ง 3 ชั้น. ศิลปากร 6 (กันยายน 2505): 71-84.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงพม่าห้าท่อน 3 ชั้น. ศิลปากร 7 (กันยายน 2506):
68-88.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงพม่าห้าท่อน. ศิลปากร 10 (กันยายน 2509): 102-120.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงพระอาทิตย์ชิงดวง. ศิลปากร 2 (มีนาคม 2502):
57-65.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงพราหมณ์ตีคันทาเต้าเถา. ศิลปากร 6 (มีนาคม 2506):
67-75.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงภีรมย์สุรางค์ 3 ชั้น. ศิลปากร 5 (พฤศจิกายน 2504):
78-86.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงมอญรำดาบเถา. ศิลปากร 10 (กรกฎาคม 2509):
82-92.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงราโค 3 ชั้น. ศิลปากร 9 (มีนาคม 2509): 98-105.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงราตรีประดับดาว. ศิลปากร 1 (มกราคม 2501): 53-64.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเย็บมวีมาน 3 ชั้น. ศิลปากร 7(กรกฎาคม 2506): 48-55
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงลาวคำหอม 2 ชั้น. ศิลปากร 6(กรกฎาคม 2505): 50-56
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงลาวเสียงเทียนเถา. ศิลปากร 4(มกราคม 2504):
80-93.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงวิเวกเวหา 3 ชั้น. ศิลปากร 11(พฤษภาคม 2510):
127-135.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงสร้อยมยุรา 3 ชั้น. ศิลปากร 11 (มกราคม 2511):
99-105.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงสารถี 3 ชั้น. ศิลปากร 8 (มกราคม 2508): 77-84.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงสาริกาชมเดือน 3 ชั้น. ศิลปากร 10 (พฤศจิกายน 2509):
90-96.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงสาวสอดแหวน 3 ชั้น. ศิลปากร 6 (พฤศจิกายน 2505):
104-113.

- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงสี่บท 3 ชั้น. ศิลปากร 7 (มกราคม 2507): 57-71.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงสุดสงวนเถา. ศิลปากร 4 (กรกฎาคม 2503): 55-62.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงสุรินทราหู 3 ชั้น. ศิลปากร 5 (พฤษภาคม 2504): 57-63.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงโสมส่องแสง. ศิลปากร 2 (พฤศจิกายน 2501): 45-64.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงหงส์ทองเถา. ศิลปากร 6 (มกราคม 2506): 62-68.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงเหราเล่นน้ำ 3 ชั้น. ศิลปากร 8 (พฤษภาคม 2507): 72-76.
- _____ . อธิบายและโน้ตเพลงออกทะเลเถา. ศิลปากร 8 (พฤศจิกายน 2507): 89-101.
- "มนตรี ตราโมท นักดนตรีอาวุโสได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่น. เคลวินีส (9 กันยายน 2529): 10.
- มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลคินทร์. หึงและเจ้าใจเพลงไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเชม, 2523. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพขุนทรงสุภาพ (นายแพทย์ทรง บุญะรัตเวช) ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันเสาร์ที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523).
- มาศสุภา สีสูกอง. พัฒนาการของการศึกษาวิชาวีปคนครีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- รัตนารถ ว.รัตน์. วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. ศิลปวัฒนธรรม. 8 (ธันวาคม 2529): 80-85.
- รัตติยะ วิกลิตพงศ์. (ผู้บรรยาย). เล่าเรื่องวิทยาลัยนาฏศิลป์. [แถบบันทึกเสียง] ในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง พิธีผลงานอาจารย์มนตรี ตราโมท วันที่ 24 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรมศัพท์คนครีไทย ภาคประวัติและบทร้องเพลงเถา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก, 2536.
- ราชวรมุณี, พระ (ประยูรค์ ปยุตโต). หอนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2528.

- ฤทธิ ตราโมท. ระลึกถึงพระคุณพ่อ. ใน พ่อ...ครู. หน้า 213-215. กรุงเทพมหานคร:
พิมพ์ พรินทร์ ชื่นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ
นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส
วันอาทิตย์ที่ 22 เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2538).
- วิจิตรวาทการ, หลวง. ความยากลำบากสำหรับงานใหม่เป็นอธิบดีกรมศิลปากร. ใน
อธิบดีคนแรกของกรมศิลปากร พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ. หน้า 55-64. กรุงเทพ
มหานคร: จงเจริญการพิมพ์, 2535.
- _____. เพลงดนตรีประวัติศาสตร์. ศิลปากร. 2 (มิถุนายน 2481): 2-20.
- _____. รายงานของอธิบดีกรมศิลปากร เรียบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ. ใน
ที่ระลึกการเปิดโรงเรียนศิลปากร แผนกนาฏดุริยางค์ วันพุธที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2481.
หน้า 2-9. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2481.
- วิเชียร กุลคัมภ์. ดนตรีไทยไปอังกฤษ. ใน อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นาย
วิเชียร กุลคัมภ์ เป็นกรณีพิเศษ ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร วันพฤหัสบดีที่
9 ธันวาคม 2526. หน้า 67-94. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2525.
- วิมลวรรณ กาญจนผลิน. บทสัมภาษณ์คุณพ่อมนตรี ตราโมท. ใน 60 ปี วิทยาลัยนาฏศิลป์
17 พฤษภาคม 2537. กรุงเทพมหานคร: ประชุมวงศ์พรินทร์ตั้ง, 2537.
- ศิลปากร, กรม. จดหมายเหตุพระราชพิธีพระราชทานครอบประชันประกอบพิธีไหว้ครูโขน-ละคร
และพิธีต่อทำรำเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ. ศิลปากร 29(มีนาคม 2528): 38-66.
- _____. โน้ตเพลงไทย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2514.
(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรจัดพิมพ์).
- _____. โขน กรมศิลปากรปรับปรุงแสดง ณ โรงละครอนศิลปากร. พระนคร: ศิวพร, 2507.
(รวบรวมจัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ จมื่นสมุหพิมาณ หรือ หลวงวิลาศวงงาม
(หว่า อินทรนัฏ) ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2507).
- _____. ประวัติและผลงานของนายมนตรี ตราโมท. ใน เหมียวคุณุณีมาลา เข้มศิลปวิทยา
หน้า 88-102. พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2514. (กรมศิลปากรจัดพิมพ์
เผยแพร่).
- _____. เพลงชุดกาชาวัญ. โน้ตเพลง. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2498. 180 หน้า.

- _____ เพลงซุคท้าววิฑู ข้องวงใหญ่ ตะโพน ฉิ่ง ฉายเล็ก ฉายใหญ่ และโหม่ง.
โน้ตเพลง. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2498. 60 หน้า.
- _____ เพลงซุคท้าววิฑู ระนาดเอก ระนาดเหล็ก. โน้ตเพลง. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช,
2498. 20 หน้า.
- _____ เพลงซุคโหมโรงเข็น เครื่องตี. โน้ตเพลง. ม.ป.ท. ม.ป.ป. 70 หน้า.
- _____ เพลงซุคโหมโรงเข็น ข้องวงเล็ก. โน้ตเพลง. ม.ป.ท. ม.ป.ป. 28 หน้า.
- _____ เพลงซุคโหมโรงเข็น ข้องวงใหญ่. โน้ตเพลง. ม.ป.ท. ม.ป.ป. 28 หน้า.
- _____ เพลงซุคโหมโรงเข็น ฉับบรวมเครื่อง. โน้ตเพลง. ม.ป.ท. ม.ป.ป. 290 หน้า.
- _____ เพลงซุคโหมโรงเข็น ปี่ใน. โน้ตเพลง. ม.ป.ท. ม.ป.ป. 28 หน้า.
- _____ เพลงซุคโหมโรงเข็น ระนาดทุ้ม. โน้ตเพลง. ม.ป.ท. ม.ป.ป. 28 หน้า.
- _____ เพลงซุคโหมโรงเข็น ระนาดทุ้มเหล็ก. โน้ตเพลง. ม.ป.ท. ม.ป.ป. 28 หน้า.
- _____ เพลงซุคโหมโรงเข็น ระนาดเอก ระนาดเหล็ก. โน้ตเพลง. ม.ป.ท. ม.ป.ป.
28 หน้า.
- _____ เพลงเรื่องฉิ่งพระฉิ่ง โน้ตเพลง. (สำเนา)
- _____ เพลงเรื่องค่ากินผักนึ่ง. โน้ตเพลง. (สำเนา)
- _____ เพลงเรื่องค่าทอง. โน้ตเพลง. (สำเนา)
- _____ เพลงเรื่องทะนบกลองโยนและ เพลงล่องเรือ. โน้ตเพลง. (สำเนา)
- _____ เพลงเรื่องท้าววิฑู โน้ตเพลง. (สำเนา)
- _____ เพลงเรื่องฝรั่งรำเท้า. โน้ตเพลง. (สำเนา)
- _____ เพลงเรื่องพระรามเดินดง. โน้ตเพลง. (สำเนา)
- _____ เพลงเรื่องนอญแปลง. โน้ตเพลง. (สำเนา)
- _____ เพลงเรื่องสองไม้ประสาททอง. โน้ตเพลง. (สำเนา)
- _____ อธิบายเพลงม้วนเสียง ชุดที่ 1. พระนคร: โรงพิมพ์ตีพร, 2501.
- _____ อธิบายเพลงม้วนเสียง ชุดที่ 2. พระนคร: โรงพิมพ์ตีพร, 2502.
- _____ อธิบายเพลงม้วนเสียง ชุดราวัง. พระนคร: โรงพิมพ์ตีพร, 2503
- _____ อธิบายเพลงม้วนเสียง ล่องเพลย์ ชุดที่ 4. พระนคร: โรงพิมพ์ตีพร, 2505.
- _____ อธิบายเพลงม้วนเสียง ล่องเพลย์ ชุดที่ 5. พระนคร: โรงพิมพ์ตีพร, 2508.

- ____. อธิบายเพลงแผ่นดินเสียง ล่องเหล็บ ชุดที่ 6. พระนคร: โรงพิมพ์ศิwap, 2514.
กรมศิลปากร. กองศิลปศึกษา. การจัดการศึกษาศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ ดนตรี และช่างศิลป์.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.
- ____. หลักศูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง พุทธศักราช 2527. กรุงเทพมหานคร: ประชาชน, 2537.
ศักรินทร์ สุปุณ. สัมภาษณ์. 26 กรกฎาคม 2539.
คันสนีย์ จะสุวรรณ์. สัมภาษณ์. 11 กันยายน 2539.
ศีลวิธานนินเทศ, พระยา. คำแถลง. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. 1 (2516).
ศิลป์ ตราโมท. ขั้นตอนการประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีไทย. ใน ไหว้ครูดนตรีไทย. หน้า
28-35. กรุงเทพมหานคร: นิลนารากการพิมพ์, 2537. (สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติจัดพิมพ์เนื่องในการจัดสัมมนาดนตรีไทย-กัมพูชา 9-10 สิงหาคม
2537).
- ____. ความเป็นห่วงของคุณพ่อ...ขอฝากไว้. ใน พ่อ...ครู. หน้า 217-223.
กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทาน
เพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส
วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).
- ____. นายศิลป์ ตราโมท. ใน สังคีตสาขาใจไทย ครั้งที่ 3. ณ โรงละครแห่งชาติ
วันที่ 20 พฤษภาคม 2536. หน้า 19-20. ม.ป.ท., 2536.
- ____. (ผู้บรรยาย). แจ่มกรสมบัติ: บทเพลงขวัญอาหารไทยในสมรภูมิเกาหลี และนิทาน
สังคีต. [แถบบันทึกเสียง]. ในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง นิคมผลงานอาจารย์
มนตรี ตราโมท วันที่ 24 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ศุกร รัตนพงศ์. 85 ปี กรมศิลปากร การเปลี่ยนแปลงจากพุทธศักราช 2454-2539. ใน
85 ปี แห่งการสถาปนากรมศิลปากร. หน้า 7-12. ม.ป.ท., 2539.
- ศุภชัย จันทรสุวรรณ์. การวิเคราะห์แนวพระราชดำริและบทบาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว ในการส่งเสริมทางด้านนาฏศิลป์และดนตรี: การศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียน
พรานหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2537.

- ส. พลายน้อย (นามแฝง). ประเพณีไหว้ครู. วารสารไทย. 10, 40 (ตุลาคม-ธันวาคม 2533): 37-46.
- ส. ศิวรักษ์ (นามแฝง). นายมนตรี ตราโมท. ใน พ่อ...ครู. หน้า 145-146. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพนายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).
- สงบศึก ชรามวิหาร. แนวคิดและวิธีการของมนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดดนตรีไทย และเพลงไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- สมคิด โชติกวนิชย์. แต่...ครูมนตรี ตราโมท ครูผู้ยิ่งใหญ่ด้านศิลปการดนตรี. ใน พ่อ...ครู. หน้า 112. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).
- สมภพ ภิรมย์. เคารพครูมนตรี ตราโมท. ใน พ่อ...ครู. หน้า 105-106. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).
- สมาคมครุศาสตร์สัมพันธ์. จากใจครูสู่นักเรียน ค.ร.ค. ณ โรงละครแห่งชาติ 25 สิงหาคม 2539. กรุงเทพมหานคร: ชีรพงษ์การพิมพ์, 2539. (สมาคมครุศาสตร์สัมพันธ์ ร่วมกับกรมศิลปากร จัดพิมพ์)
- สมาน น้อยนิทย์. อาจารย์ประจำวิทยาลัยนาฏศิลป์. สัมภาษณ์. 22 กุมภาพันธ์ 2539.
- สิริชัยชาญ พิภพจำรูญ. ผู้อำนวยการส่วนการแสดง สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2539 และ 2 สิงหาคม 2539.
- _____. วิธีสอนให้เป็นคนดีของพ่อมนตรี ตราโมท. ใน พ่อ...ครู. หน้า 172-177. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).

- สุจิตต์ วงษ์เทศ. คำนำเสนอเพลงชุดโหมโรงเย็น. ใน เพลงชุดโหมโรงเย็น. หน้า (3)-(10). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2537.
- _____. คำนำเสนอเพลงเรื่องท้าววิชัย. ใน เพลงเรื่องท้าววิชัย. หน้า (3)-(13). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2537.
- _____. เป็นทั้งพ่อเป็นทั้งครูผู้ปราณี พ่อมนตรี ตราโมท ห้านแผ่นดิน. มติชนสุดสัปดาห์. (15 สิงหาคม 2538): 69.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. อาจารย์มนตรี ตราโมท: พ่อ. ใน พ่อ...ครู. หน้า 166-168. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ตึก เซ็นเตอร์, 2539. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2538).
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- สุจิตต์ รายการ "ศรีสุขนาฏกรรม". ปีที่ 21 ครั้งที่ 2 ณ โรงละครแห่งชาติ วันที่ 23-24 กุมภาพันธ์ 2539. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.
- เสรี หวังในธรรม. ผู้เชี่ยวชาญด้านอนุรักษ์ศิลปทอสร้างสรรค์ทางสังคมศิลป์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์. 18 มิถุนายน 2539.
- เสงี่ยม เผ่าทองสุข. ประวัติวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย. ใน 25 กุมภาพันธ์ 2533 วันวิทยุกระจายเสียงครบรอบ 60 ปี. หน้า 16-27. กรุงเทพมหานคร: กองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์, 2533.
- เสรีบรมโกเศศ (นามแฝง). ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. พระนคร: โรงพิมพ์สมเจตน์การพิมพ์, 2512.
- อนุমানราชธน, พระยา. คำนำ. ใน สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 1 (2498-2499): ก-ข.
- อรุณทิพย์ พลเยี่ยม. ท่วงทำนองดนตรีแห่งชีวิต มนต์ ตราโมท. Trendy Man. 1(กรกฎาคม 2536): 146-149.
- อัมพร สโมสรร. มนต์ ตราโมท บรมครูดนตรีไทย. กิณี. 7 (มกราคม 2533): 17-28.

อานันท์ นาคคง. พลิกฟ้าผ่าแผ่นดิน ความล่าช้าควโน้น. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ
ทางดนตรี 13-14 กันยายน พ.ศ. 2536 ณ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการ
พัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. (อิตสำเนา)

_____ . เพลงเต่าทอง. ใน *ครุศาสตร์คอนเสิร์ต ครั้งที่ 14*. หน้า 8-15.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537. (พิมพ์แจกในงาน
ครุศาสตร์คอนเสิร์ต ครั้งที่ 14 วันศุกร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ 2537 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย โดย นิสิตสาขาดนตรีศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์).

อารดา กิระนันท์. นายทองดี ชูสิทธิ์. ใน *นามานุกรมศิลปินเพลงไทยในรอบ 200 ปีแห่ง
กรุงรัตนโกสินทร์*. หน้า 110-111. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2532.

อุทิศ นาคสวัสดิ์. การไหว้ครูดนตรี. ใน *ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย*. หน้า 191-206.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ, 2511. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
ฌาปนกิจศพ นายพุ่ม ขาปุยะวาทย์ วิชาตุ๋ทอง วันเสาร์ที่ 22 มิถุนายน 2511).

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

การเตรียมการไหว้ครูคนคริไทย

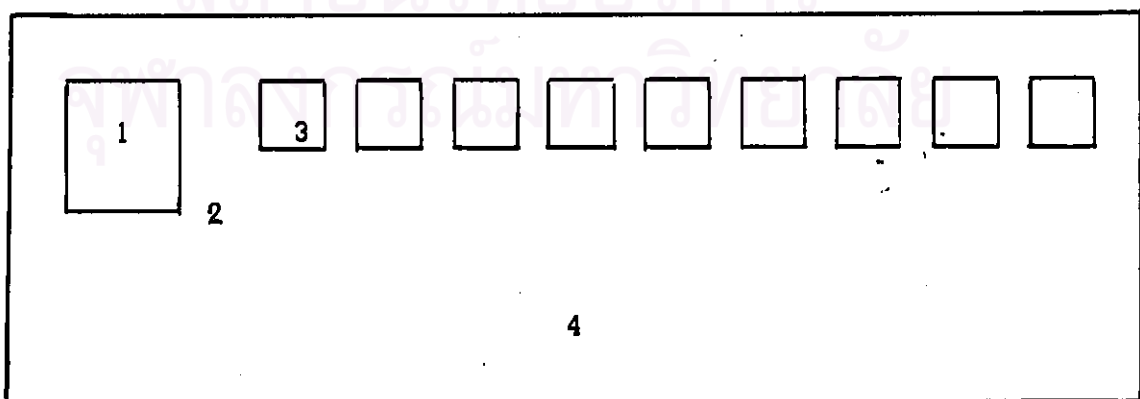
ดนตรี ตราโมท (2537: 9-26) ได้เรียบเรียง "การเตรียมการไหว้ครูคนคริไทย" ตามแนวปฏิบัติที่ครูมนตรี ตราโมท บิดถือ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 พิธีสงฆ์

เมื่อจะมีการไหว้ครูและมีพิธีสงฆ์ ก็ต้องจัดหาบุคคลที่จะไปนิมนต์พระแต่เป็น ๆ เพื่อท่านจะได้ไม่ติดภารกิจรับนิมนต์ นัควิน เวลา ที่จะนิมนต์ให้เรียบร้อย การนิมนต์พระส่วนมากจะนิมนต์มา 9 รูป เมื่อใกล้วันที่จะประกอบพิธีก็ควรจะไปพบทวนกับท่านอีกครั้งหนึ่ง

ด้านสถานที่สำหรับประกอบพิธี ควรจะมีบริเวณกว้างขวางพอที่จะให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้นั่งพอ จัดตั้งโต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องบูชา ตั้งพระพุทธรูปและอาสน์สงฆ์ที่จะ เจริญพระพุทธมนต์ไว้ด้านหนึ่ง โต๊ะหมู่บูชาที่ตั้งพระพุทธรูปควรอยู่ด้านขวามือของพระสงฆ์ วนด้านสายสิญจน์จากพระสงฆ์เวียนรอบบริเวณที่จะประกอบพิธีไหว้ครูกลับมาจากบงที่พระพุทธรูป นำกลุ่มสายสิญจน์ที่เหลือใส่พานไว้ตรงอาสน์สงฆ์องค์แรก เพื่อจะใช้เวลาเจริญพระพุทธมนต์ หน้าอาสน์สงฆ์องค์แรกตั้งบาตรน้ำมนต์ซึ่งบรรจุน้ำสำหรับทำน้ำมนต์พร้อมเทียนทำน้ำมนต์ มีภาหฐาคาหรือกิ่งมะยมมัดเป็นกำไว้สำหรับพรมน้ำมนต์

เครื่องถวายพระเจริญพระพุทธมนต์ ซึ่งจะถวายในตอนเป็นวันพุธที่พระมาเจริญพระพุทธมนต์ก็ได้หรือจะถวายในตอนเช้าวันพฤหัสบดี หลังจากเสร็จภัตตกิจแล้วก็ได้ เครื่องถวายพระประกอบด้วยดอกไม้ ธูปเทียน บัจฉัย หรือจะมีสิ่งของอื่น ๆ ร่วมอีกก็ได้ ตามแต่ศรัทธาของผู้ถวาย

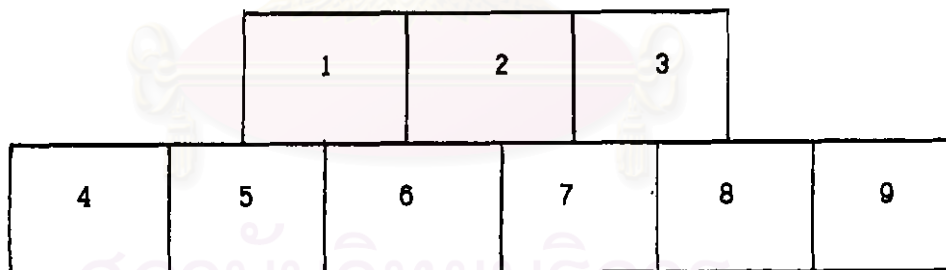
1 โต๊ะหมู่บูชา 2 สายสิญจน์และบาตรน้ำมนต์ 3 อาสน์สงฆ์ 4 ที่นั่งผู้ร่วมพิธี

หมวดที่ 2 สถานที่ประกอบพิธีไหว้ครุคนครีไทย

สถานที่ประกอบพิธีไหว้ครุคนครีไทย ควรจะมีบริเวณกว้างขวางมาก ๆ ให้พอที่บรรดาศิษยานุศิษย์และผู้ที่จะมาร่วมพิธีได้นั่งพอสมควร เนื่องจากพิธีไหว้ครุคนครีไทยใช้เวลาในการประกอบพิธีนานพอสมควร

การจัดสถานที่สำหรับตั้งศิระครูต้องจัดยกแท่นสูง ทาลดหล่นให้ถูกต้อง ระดับชั้นสูงต่ำของศิระเทพเจ้าที่เราจะเชิญมาตั้ง และตั้งให้เป็นหมวดหมู่ ศิระเทพเจ้าที่จะเชิญมาตั้งในการประกอบพิธีไหว้ครุ ควรจะมีครบถ้วนตามที่มีอยู่ในคำอ่านโองการไหว้ครุเป็นอย่างน้อย สำหรับการไหว้ครุคนครีไทยมีการเชิญมาตั้ง ได้แก่ พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม วิสสุกรรม พระปัญจสิขร พระปรคนธรรพ พระครุฑาษี พระคเณศ พระพิราพ แต่ถ้าหากมีไม่ครบดังกล่าวมาแล้ว อย่างน้อยที่สุดก็ต้องมี พระวิสสุกรรม พระปัญจสิขร พระปรคนธรรพ พระครุฑาษี และพระพิราพ

ผังการตั้งศิระ

1 พระนารายณ์

2 พระอิศวร

3 พระพรหม

4 พระปัญจสิขร

5 พระวิสสุกรรม

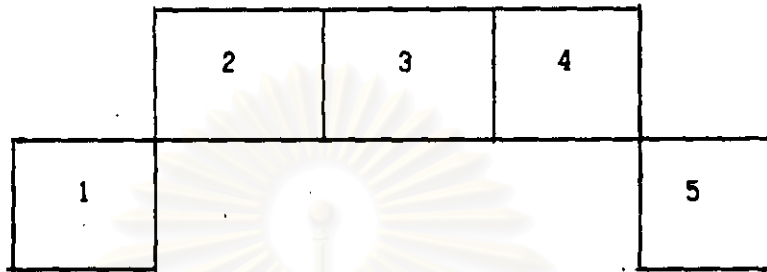
6 พระปรคนธรรพ

7 พระครุฑาษี

8 พระคเณศ

9 พระพิราพ

ลักษณะการตั้งศิระษะ 2 แบบ

หรือ

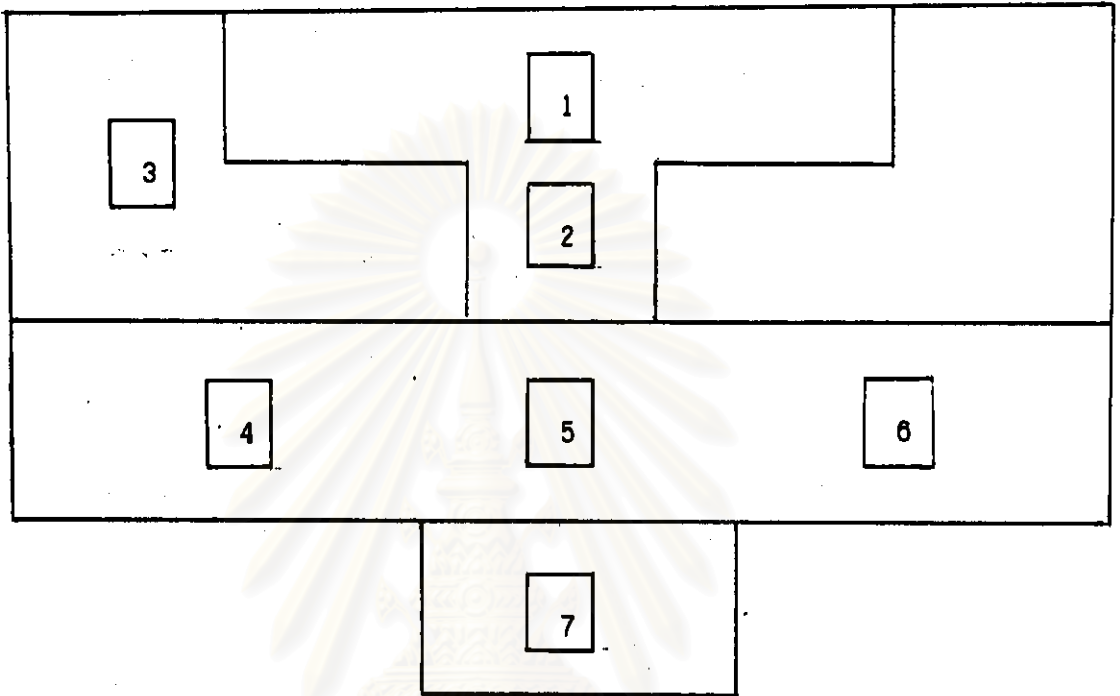

1 พระครูฤาษี	2 พระปรคนธรรพ
3 พระวิสสุกรรม	4 พระปัญจสิขร
5 พระพิราพ	

เบื้องต่ำลงมาจากกาตั้งศิระษะครู ควรจะเป็นรูปภาพครูบาอาจารย์ผู้ล่วงลับไปแล้วและเครื่องดนตรีต่าง ๆ ที่มีอยู่ ให้ดูสวยงาม แต่ไม่ต้องเป็นวงอย่างที่ใช้บรรเลง การตั้งเครื่องควรวางช่องทางสำหรับให้ประธานประกอบพิธีเดินได้เมื่อเวลาเจิมแปรงกระแจะ

พื้นต่ำลงมาจากเครื่องดนตรีเล็กน้อย จัดเป็นบริเวณกว้างพอให้ตั้งเครื่องสังเวบได้ครบถ้วน และต่อลงมาเป็นที่นั่งประธานประกอบพิธีไหว้ครู

ผังการตั้งศิระ เครื่องสังเวช และที่นั่งประธานประกอบพิธี

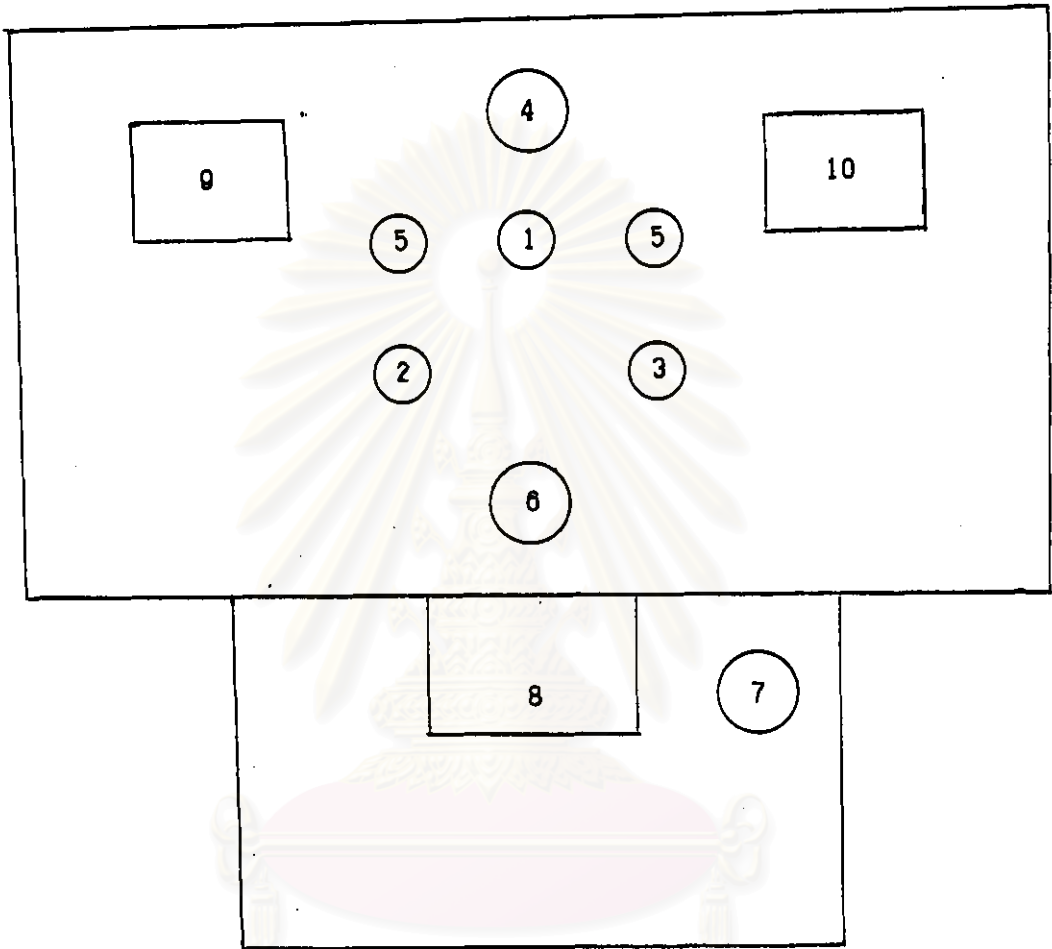

1 ศิระครู	2 ตะโพน
3 รูปครูและเครื่องดนตรี	4 เครื่องสังเวชสูง
5 เครื่องบูชาประธาน	6 เครื่องสังเวชคืบ
7 ที่นั่งประธาน	

พื้นทุก ๆ ระดับปูลาดด้วยผ้าขาวล้วน ด้านขวาของการตั้งแท่นบูชา ตั้งโต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูป 1 หมู่

จากพระพุทธรูปวนสายสิญจน์ไปยังศิระครูและเครื่องดนตรีด้วย นอกจากการจัดวางศิระและเครื่องดนตรีแล้ว ควรจะมีแจกันดอกไม้ประดับไว้เพื่อเป็นการบูชาให้ดูสวยงามด้วย

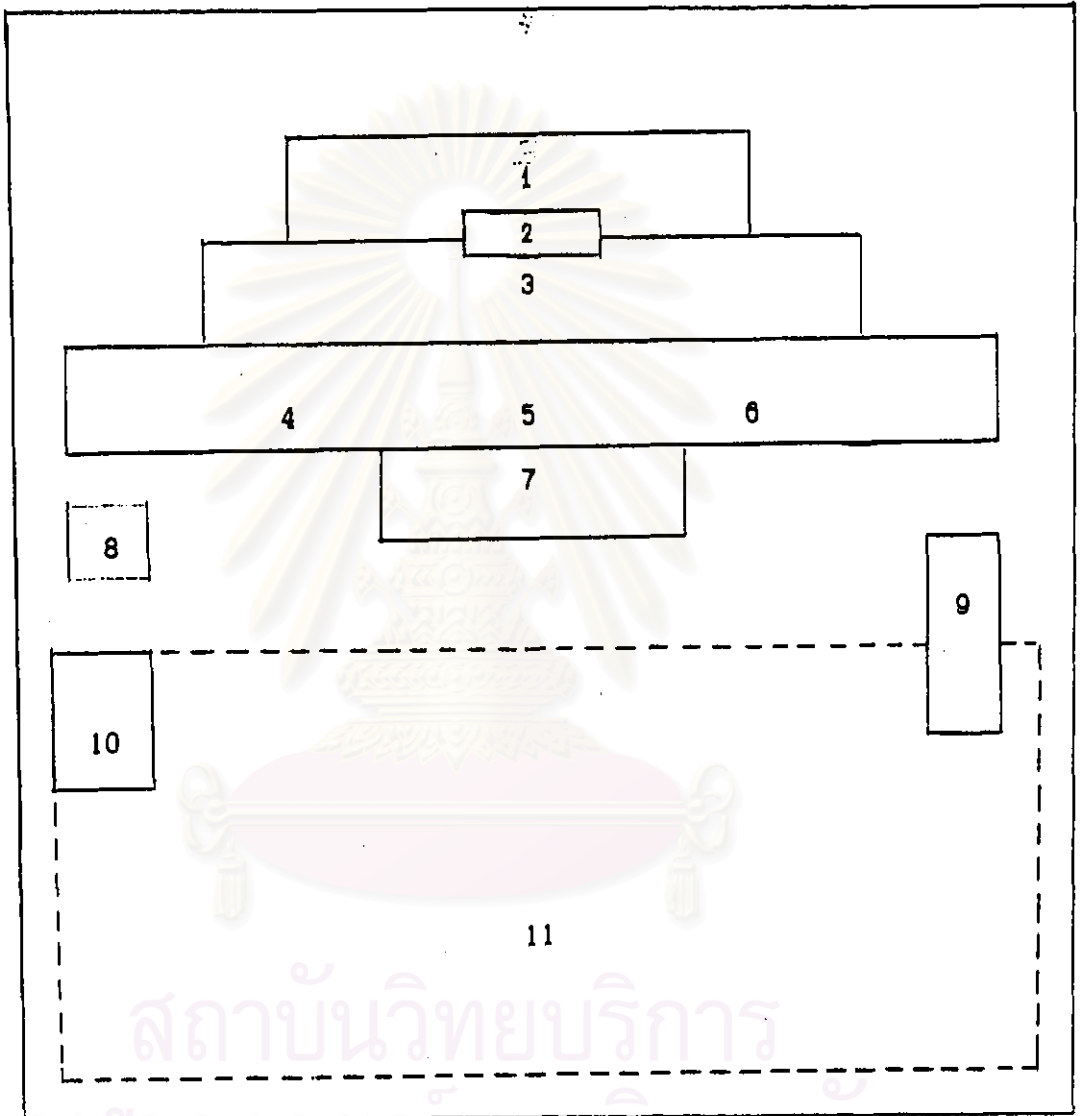
ผังแสดง เครื่องบูชาของประธาน

1 เทียนชัย	2 เทียนทอง
3 เทียนเงิน	4 ชิงก้านล
5 แจกันดอกไม้ม	6 กระจ่างรูป
7 บาตรน้ำมนต์	8 หมอนกราบ
9 เครื่องตั้งวางสุก	10 เครื่องตั้งวางดิบ

ผังบริ เวณประกอบพิธีไหว้ครูคนครีไทย

1	ศิระศครู	2	ตะโพน
3	รูปครูและเครื่องดนตรี	4	เครื่องสังเวตสุก
5	เครื่องบูชาประธาน	6	เครื่องสังเวตดิน
7	ที่นั่งประธาน	8	โต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูป
9	วงปี่พาทย์บรรเลงในพิธีไหว้ครู	10	สถานที่สำหรับประธานของงาน
11	ผู้ร่วมพิธีและผู้รับเชิญ		

หมวดที่ 3 อุปกรณ์

อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะต้องเตรียมจัดหาเพื่อใช้ในการประกอบพิธีไหว้ครูคนไทย

ประกอบด้วย

1. พระพุทธรูป
2. ศีรษะครู
3. ภาพครู
4. โต๊ะหมู่บูชาพระพุทธรูป
5. แท่นบูชา
6. เครื่องดนตรี
7. เครื่องสังเวท
8. บาตรน้ำมนต์
9. เครื่องทำน้ำมนต์ ประกอบด้วย เทียนขี้ผึ้งแท่งทำน้ำมนต์หนัก 1 บาท ใบเงิน ใบทอง ใบนาค ใบมะตูม ลูกมะกรูด หัวคำ (สำหรับพรมน้ำมนต์)
10. โถแบ่งกระดาษ ประกอบด้วย แบ่งกระดาษ น้ำอบไทย น้ำอบปรุง (ให้พอกับผู้เข้าพิธี)
11. ผ้าขาวสำหรับปูแท่นบูชา ปูนั่ง (สำหรับประธาน) 1 เมตร ปูกราบ (สำหรับประธาน) 1 เมตร ปูรองตะโพน 1 เมตร รัศมีตะโพน 2 เมตร 2 ผืน (ที่ตั้งบนแท่นบูชาและที่วงปีพาทย์) สำหรับประธานนั่ง 7 เมตร (หรือให้ยาวพอสำหรับประธานนั่งและท่ม)
12. เครื่องดนตรีสำหรับใช้บรรเลงประกอบพิธี
13. บาตรน้ำมนต์
14. เชิงเทียนชัย เชิงเทียนเงิน เชิงเทียนทอง
15. กระจ่างรูป
16. หมอนกราบ
17. หวงมาลัยคล้องศีรษะครูและเครื่องดนตรี
18. ชั้นก้านสำหรับประธานประกอบพิธี ประกอบด้วย ชั้นล้างหน้า (เส้นผ่าศูนย์กลางไม่ต่ำกว่า 6 นิ้ว) ผ้าเช็ดหน้าสีขาว ดอกไม้ รูปเทียน เงินก้าน
19. ชั้นใส่ข้าวตอกดอกไม้

20. ต้ายสายสัญญาณ
21. ชินก้านล เท่าจำนวนนักดนตรี
22. เทียนชัยหนัก 9 บาท เทียนเงินหนัก 6 บาท เทียนทองหนัก 6 บาท
23. ผ้าหน้าไชน เท่ากับจำนวนเครื่องดนตรีที่นำเข้าพิธีไหว้ครู [โดยมากเป็น
สีแดงหรือสีชมพู เย็บเป็นรูปสี่เหลี่ยม สำหรับผูกเครื่องดนตรีต่าง ๆ เพื่อเป็นสิริมงคล - ผู้วิจัย]

หมวดที่ 4 บุคลากร

บุคลากรที่จะต้องเชิญในการประกอบพิธีไหว้ครูทุกครั้ง คือ

1. ประธานของงาน คือ ผู้เป็นใหญ่ในการจัดงาน
2. ประธานประกอบพิธีไหว้ครู คือ ผู้ที่จะอ่านโองการประกอบพิธีไหว้ครู ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถจะประกอบพิธีได้ถูกต้อง และเป็นผู้ที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของบรรดาศิษยานุศิษย์และผู้ใหญ่เข้าร่วมพิธี
3. ผู้บรรเลงเพลงหน้าพาทย์ประกอบพิธีไหว้ครู คือ ผู้ที่ได้เคยว่าเรียนเพลงหน้าพาทย์จนมีความรู้ความสามารถในการบรรเลงเพลง ซึ่งประธานประกอบพิธีไหว้ครูจะเรียกให้บรรเลงในเวลาไหว้ครูได้ถูกต้อง
4. ผู้มีความศรัทธา และศิลปินนักดนตรี เพื่อเข้าร่วมพิธี

หมวดที่ 5 เครื่องสังเวทและเครื่องบูชา

เครื่องสังเวทในการบูชาครู ต้องจัดให้ครบถ้วนถูกต้องตามแบบแผนที่โบราณกาลได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย

1. หัวหมู ดิบ-สุก	2. เป็ด ดิบ-สุก
3. ไก่ ดิบ-สุก	4. แปะชะ ดิบ-สุก
5. กุ้ง ดิบ-สุก	6. ปู ดิบ-สุก
7. น้ำจิ้ม	8. บายศรีปากชาม
9. กล้วยน้ำ	10. มะพร้าวอ่อน
11. ขนมต้มแดง	12. ขนมต้มขาว
13. ขนมคันทลาว	14. ขนมหูช้าง

15. บุหรี่ หมาก พลู	16. เหล้าโรง
17. น้ำ	18. ขนมจีน
19. ขนมถ้วยฟู	20. ผลไม้ 9 อย่าง (มังคุด ละมุด ทุทรา มะไฟ ห้ามไร่)
21. ทุเรียน	22. ขนุน

หมวดที่ 6 การเตรียมผู้รับการครอบ

เมื่อศิษยานุศิษย์แห่งการดนตรีไทย มีความประสงค์จะขอรับการครอบเพื่อเริ่มการ
เรียนวิชาดนตรี หรือการต่อเพลงหน้าพาทย์ก็ตาม สิ่งที่จะต้องเตรียมพร้อมเมื่อเข้าไปขอรับการ
ครอบต่อประธานประกอบพิธีไหว้ครู ก็คือ

1. ขันล้างหน้า ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 6 นิ้ว
2. ผ้าเช็ดหน้าสีขาว
3. ดอกไม้ ชูบเทียน
4. เงินก่านล โดยนำรายการที่ 2-3 และ 4 ใส่ไว้ในขันล้างหน้า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

รายการผลงานเพลงของครุมนครี คราโมท ที่ปรากฏใน
แผ่นเสียง แอมบันทีกเสียง และแผ่นซีดี

1. รายการผลงานเพลงของครุมนครี คราโมท ที่ปรากฏในแผ่นเสียงชุดต่าง ๆ

ชื่อ เพลง	ชุดแผ่นเสียง	ผู้ผลิต	หมายเลขแผ่น
กฤตกาภินิหาร	ชุด "รำลาวกระทบไม้ โดยวงปี่พาทย์ คณะดุริยประณีต	คาเซย์	CTR250
แขกต่อขหม้อ	ชุด "ลาวคำเนินทราย" โดยวงมโหรี คณะดุริยประณีต	คาเซย์	CTR248
	ชุดเพลงประกอบภาพยนตร์ โทรทัศน์ ละคร วิบูลย์ และกล่อมนิทรา โดยวงดนตรีสากล	คาเซย์	CTR175
พ็อนม่านมงคล	ชุด "ระบำดาวดึงส์" โดยวงปี่พาทย์ คณะดุริยประณีต	คาเซย์	CTR249
	ชุดเพลงไทยเดิมอมตะ ทนงศักดิ์ ภักดีเทวา สมาน กาญจนะผลิน เรียบเรียงเสียงประสาน	เสวิมวิทย์	LPD111

2. รายการผลงานเพลงของครุมนครี คราโมก ที่ปรากฏในฉบับบันทึกเสียงชุดต่าง ๆ

ชื่อ เพลง	ชุดฉบับบันทึก เสียง	หมายเลขชุด
1. ประเภท เพลงประกอบระบำ		
ชุมนุมเผ่าไทย	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด 5	RI 2058
	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.9
	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.17
พ็อนดวงดอกไม้	THAI CLASSICAL DANCE ชุดรามสูร-เมฆลา	IS 2015
	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.14
พ็อนม่านมงคล	THAI CLASSICAL DANCE ชุดรามสูร-เมฆลา	IS 2015
	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด 1	RI 2054
ระบำกฤตกาภินิหาร	รำอวยพร-พ็อนเล็บ	IS 2019
	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด 4	RI 2057
ระบำไกรลาสสำเริง	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด 5	RI 2058
	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.16
	THAI CLASSICAL DANCE ชุดรามสูร-เมฆลา	IS 2015
	การบรรเลงเพลงโบราณคดี	คณะประสิทธิ์ ถาวร
ระบำเชียงแสน	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด 1	RI 2054
	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด เชียงกระต๊อบข้าว	IS 2018
ระบำดอกบัว	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.5
	การบรรเลงเพลงโบราณคดี	คณะประสิทธิ์ ถาวร
ระบำทวารวดี	ดนตรีแห่งแดนสยาม ชุด 2	RI 2061
	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.6
ระบำทวารวดี	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.5
	การบรรเลงเพลงโบราณคดี	คณะประสิทธิ์ ถาวร

(ต่อ)

ชื่อ เพลง	ชุดฉบับบันทึกเสียง	หมายเลขชุด
ระบำเทพบันเทิง	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด 1	RT 2054
	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.6
	รำอวยพร-พ็อนเล็บ	TS 2019
	เพลงรำหลักสูตรชั้นกลาง	คณะประสิทธิ์ ถาวร
ระบำนกเขามะราปี	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.6
	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.17
ระบำนกยูง	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด 3	RT 2055
	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด เจิ้งกระต๊อบข้าว	TS 2018
ระบำนพรัตน์	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด 4	RT 2057
	เพลงไทยเดิมประกอบรำ ชุด 5	RT 2058
	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.1
	THAI CLASSICAL DANCE ชุดระบำนพรัตน์	TS 2017
ระบำมฤคกระเวียง	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.6
ระบำม้า (อศวลีลา)	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.9
	THAI CLASSICAL DANCE ชุดรามสูร-เมฆขลา	TS 2015
	THAI CLASSICAL DANCE ชุดระบำนพรัตน์	TS 2017
ระบำลพบุรี	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.5
	การบรรเลงเพลงโบราณคดี	คณะประสิทธิ์ ถาวร
ระบำสุโขทัย	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.5
	การบรรเลงเพลงโบราณคดี	คณะประสิทธิ์ ถาวร
ระบำศรีวิชัย(เก่า)	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.5
ระบำศรีวิชัย (ใหม่)	การบรรเลงเพลงโบราณคดี	คณะประสิทธิ์ ถาวร
รำวง-คันทือนหงาย	เพลงประกอบการพ็อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.13

(ต่อ)

ชื่อ เพลง	ชุดฉบับบันทึกเสียง	หมายเลขชุด
รำวง-งามแสงเดือน	เพลงประกอบการฟ้อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.13
	รำวงมาตรฐานจากเพลงทิลปากร	อามีโก้
รำวง-ชาวไทย	เพลงประกอบการฟ้อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.13
	รำวงมาตรฐานจากเพลงทิลปากร	อามีโก้
รำวง-รำมาชิมารำ	เพลงประกอบการฟ้อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.13
รำวง-ดวงจันทร์วันเพ็ญ	เพลงประกอบการฟ้อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.13
	รำวงมาตรฐานจากเพลงทิลปากร	อามีโก้
รำวง-ดอกไม้ของชาติ	เพลงประกอบการฟ้อนรำ ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สร.13
	รำวงมาตรฐานจากเพลงทิลปากร	อามีโก้
2. ประเภทเพลงบรรเลง		
ไกรลาสสำเริง	เครื่องสายผสมออร์แกน ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สก.2
	เครื่องสายผสมออร์แกนและจิมอูมิเนียม	
	ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สก.23
	ปี่พาทย์ไม้นวม ชุดโทรโขภ	IS 2037
ขอมเงิน	อังกะลุงล้วน ศจ. ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สอ.2
เขมรปี่แก้วทางสักวา	เครื่องสายผสมออร์แกนล้วน ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สก.14
แขกต๋อหม้อ	ชาโตว์ประยุกต์ ชุด 2	RI 2077
	ชาโตว์ประยุกต์ กระแต-กลองยาว	IS 2051
	"ลาวดวงเดือน"	ออนป้า
	เพลงไทยเดิมบรรเลงสังคีตประยุกต์	KSC 43
	เครื่องสายผสมเปียโน ไวโอลิน แอคคอร์ดเตียน	IS 2043
	เครื่องสายไทย ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สก.6

(ต่อ)

ชื่อ เพลง	ชุดฉบับบันทึกเสียง	หมายเลขชุด
	เครื่องสายไทยร้องรับ ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สก.4
	ปี่พาทย์ไม้แข็งร้องรับ ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สป.35
	แม่ไม้เพลงไทย ธรณีกรรมแสง	บางกอกคาสเซต
	เทพฝึกหัดจิมตามหลักสูตรขั้นต้นของโรงเรียน พัฒนาศิลป์การดนตรีและละคร ม้วน 3	-
	ดนตรีประกอบละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ ชุดธรณีกรรมแสง IS 2048	
	แชมป์เต๋าทไฟ ชุด 3 "ฟังดนตรีเถอะชื่นใจ"	IS 2073
	เพลงไทยเดิมบรรเลงมโหรี ชุดราตรีประดับดาว	IS 2029
	ไทยเดิมเครื่องสายไทย ชุดโสมส่องแสง	IS 2030
	การบรรเลงปี่พาทย์ไม้แข็ง เครื่องสายผสมระนาด ชุดเพลงดับนิทราชาคริต	คณะสิทธิ ภาว
	เทพประกอบการเรียนการสอนศิลปดนตรีไทย (ซอด้วง)	สวนฟ้า เนตรสุวรรณ
	เทพประกอบการเรียนการสอนศิลปดนตรีไทย (ซออู้)	สวนฟ้า เนตรสุวรรณ
แขกอะหวัง	ปี่พาทย์ไม้แข็งล้วน ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สข.10
	ปี่พาทย์ไม้แข็งร้องรับ ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สป.35
	จะเข้ล้วน ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	2
	ไทยเดิมเครื่องสายไทย ชุดโสมส่องแสง	IS 2030
	ดนตรีไทยบรรเลงจิม ชุด ซอด้วง	C 81
จะเข้ทางยาว ทางล็กวา	ปี่พาทย์ไม้แข็งร้องรับ ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สป.19
มยุราภิรมย์	เพลงไทยเดิม ชุดอังกะลุง	Is 2035
	ปี่พาทย์ไม้นวม ชุดโทรโยค	IS 2037
ม่านมงคล	เครื่องสายผสมเปียโน ไวโอลิน แอคคอร์ดเตียน	RI 2016
	มโหรีประยุกต์ ม่านมงคล	RI 2022

(ต่อ)

ชื่อ เพลง	ชุดฉบับบันทึกเสียง	หมายเลขชุด
	เครื่องสายผสมเปียโน ไวโอลิน แอคคอร์ดเตียน	IS 2043
	เพลงไทยขับร้องหมู่ ชุดลาวกระทบไม้-มอญคู่ดาว	URI 2008
	ปีพาทย์มอญ ชุดม่านมงคล	Is 2025
	เทปประกอบการเรียนการสอนศิลปดนตรีไทย (ซอด้วง)	สวนฟ้า เนตรสุวรรณ
	เทปประกอบการเรียนการสอนศิลปดนตรีไทย (ซออู้)	สวนฟ้า เนตรสุวรรณ
	ดนตรีไทยบรรเลงจิม ขลุ่ย ซอด้วง	C 81
	เพลงไทย (กัญญา ไรหิตาจรล ขับร้อง)	C 82
โสมส่องแสง	เครื่องสายผสมเปียโน ไวโอลิน แอคคอร์ดเตียน	RT 2012
	เครื่องสายผสมเปียโน ไวโอลิน แอคคอร์ดเตียน	IS 2043
	เครื่องสายไทย ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สก.6
	ปีพาทย์ไม้แข็งล้วน ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สข.10
	เครื่องสายไทยร้องรับ ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	สก.3
	จะเข้ล้วน ศจ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์	2
	ชาโคว์ประยุกต์ "กระแต-กลองยาว"	IS 2051
	ทנגศักดิ์ ภัคดีเทวา "ระหกระเหิน"	IS 2056
	ปีพาทย์ไม้นวม ชุดดับจูล่ง-โสมส่องแสง	IS 2058
	ไทยเดิมเครื่องสายไทย ชุดโสมส่องแสง	IS 2030

3. ประเภทเพลงไทยสากล

วอนเจलय	สุนทราภรณ์	
ม่านมงคล	ทנגศักดิ์ ภัคดีเทวา "เขมรไทรโยค"	RT 2044
	ทנגศักดิ์ ภัคดีเทวา "ม่านมงคล"	BP 4036
	ทנגศักดิ์ ภัคดีเทวา "ม่านมงคล-กระแต"	IS 2055

(ต่อ)

ชื่อ เพลง	ชุดฉบับบันทึกเสียง	หมายเลขชุด
ไม่รักไม่ว่า	สุเทพ วงศ์กำแหง "อภิมหาอมตะนิรันดร์กาล 4" ทงศ์ศักดิ์ ภักดิ์เทวา ชุด "ไม่รักไม่ว่า" เพลงดังอมตะ หยาด นภาลัย ชุดที่ 19 "รักที่มีบาป" ตลับทองจากแจ๊ 3 ที่สุดของที่สุด	ออนป้า, 2534 ออนป้า พีจีเอ็ม เร็คคอร์ด นิธิทัศน์โปรดิวชัน, 2532
รัก	เป็๋อไม้ "เพลงรัก" หยาด นภาลัย - ลิตตาวัลย์ ประวีตวงศ์ ขลุ่ย-ไวโอลิน-จิม เต็๋วเป็๋วโน เพลงคู่อมตะ "จูบเข็ญจันทร์" เพลงคู่อมตะชุด 3 สุเทพ-สาวดี อภิมหาอมตะนิรันดร์กาล ชุด "คู่ฟ้า-คู่ชีวี"	อามีโก้ อามีโก้ อามีโก้ อามีโก้ ออนป้า นิธิทัศน์เอนเทอร์ เทนเมนท์, 2539

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. รายการผลงานเพลงของครูมนตรี ตราโมท ที่ปรากฏในแผ่นซีดี (compact disc)

ชื่อ เพลง	ชุดแผ่นซีดี	ผู้ผลิต/จำหน่าย
1. ประเภทเพลงบรรเลง		
โกธราศส์าเวียง	วรการ ธรรมสังคีติ ปี่พาทย์มอญ	โซลาร์ เฮ้าส์
แขกค่อมหมือ	วรการ ธรรมสังคีติ วงมโหรี	โซลาร์ เฮ้าส์
	วรการ ธรรมสังคีติ เพลงกล่อมนิทรา ชุดที่ 2	โซลาร์ เฮ้าส์
	วรการ ธรรมสังคีติ อนุรักษ์เพลงไทย เดี่ยวไวโอลิน	โซลาร์ เฮ้าส์
	วรการ ธรรมสังคีติ เดี่ยวฉิม โดย ศิลป์ ตราโมท	โซลาร์ เฮ้าส์
	เพลงไทยเดิม เครื่องสาย กรมศิลปากร	โรต้า
	เดี่ยวขลุ่ย ชุดขลุ่ยขามเป็น 1	โรต้า, 2533
	แม่ไม้เพลงไทย "ธรรมิการแสง" เดี่ยวไวโอลิน 1	บางกอกคาสเสท
ม่านมงคล	เดี่ยวขลุ่ย ชุดขลุ่ยขามเป็น 1	โรต้า, 2533
อัสวสีลา	วรการ ธรรมสังคีติ เพลงไทยเดิมระนาดไม้แข็ง	โซลาร์ เฮ้าส์
2. ประเภทเพลงไทยสากล		
ไม่รักไม่ว่า	สุเทพ วงศ์กำแหง "อภิหม่อมตะนิรันดร์กาล 4"	นิธิทัศน์โปรโมชัน, 2534
	คนุพล แก้วกาญจน์ ที่สุดของแจ้ง	นิธิทัศน์โปรโมชัน
	ทองศักดิ์ รักดีเทวา อภิหม่อมตะนิรันดร์กาล 1	นิธิทัศน์โปรโมชัน, 2533

(ต่อ)

ชื่อ เพลง	ชุดแผ่นซีดี	ผู้ผลิต/จำหน่าย
รัก	<p>เป็๋อไม้ ชุด "เพลงรัก" (วีระ ป่ารุ่งศรี อรวี สัจจานนท์ ขับร้อง) หยาด นภาลัย - ลัดดาวัลย์ ประวีตวงศ์ ขลุ่ย-ไวโอลิน-จิม เต๋ยวเป็๋ยโน เพลงคู่อมตะ นงลักษณ์ วิจารณ์พรพร "ดอกนกยูง" (นงลักษณ์ วิจารณ์พรพร สุเทพ วงศ์กำแหง ขับร้อง) สุเทพ วงศ์กำแหง อภิมหาอมตะคู่ฟ้า (สุเทพ วงศ์กำแหง สวลี ผกาพันธุ์ ขับร้อง)</p>	<p>โซลาร์ เฮ้าส์, 2 โซลาร์ เฮ้าส์ โซลาร์ เฮ้าส์, 2 โซลาร์ เฮ้าส์, 2 นิธิทัศน์โปรโมชั่น, 2535</p>

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ประวัติโดยสังเขปของกลุ่มผู้ประกอบพิธีไหว้ครู

ครูประสิทธิ์ ฉาวร (พ.ศ. 2484-ปัจจุบัน)

เป็นนักดนตรีและอาจารย์สาขาดุริยางคศาสตร์ ที่มีทั้งฝีมือและวิชาความรู้ดีมากที่สุดคนหนึ่งของวงการดนตรีไทย เกิดที่ตำบลท่าเจ้าสนุก อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2484 อายุได้ 13 ปี เข้าเรียนเป็นนักเรียนรุ่นแรกของโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ กรมศิลปากร เมื่อพ.ศ. 2477 จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเข้ารับการอบรมหลักสูตรวิชาดุริยางค์ไทยเพิ่มเติมจากกรมศิลปากรอีก 1 ปี จนได้รับประกาศนียบัตร ในปี พ.ศ. 2482

หัดดนตรีไทยครั้งแรกเมื่อเรียนชั้นประถมศึกษาที่เขยชื่อ ครูละมุด จำปาเพ็อง เรียนได้เร็วและมีฝีมือ จนได้เป็นระนาดเอกประจำวงปี่พาทย์ของพี่เขยมาตั้งแต่อายุยังไม่ครบ 12 ปี จากนั้นได้เรียนระนาดเพิ่มเติมจากครูเจริญ ดนตรีเจริญ (หลานครูสุน์ ดนตรีเจริญ) จนได้เพลงเดี่ยวระนาด เช่น พญาไศก และเชิดนอก

เมื่อ พ.ศ. 2477 อายุได้ 13 ปี ก่อนเข้าโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ ได้สมัครเป็นศิษย์ของครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และได้เรียนดนตรีที่บ้านบาตรติดต่อกันมาจนถึงวาระสุดท้ายของครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะ

อุปสมบทที่วัดจงกลณี เมื่อ พ.ศ. 2482 ต่อจากนั้นในปี พ.ศ. 2493 ได้เข้ามารับราชการ ณ กองการสังคีต กรมศิลปากร ตำแหน่งศิลปินจัดว่า ได้เลื่อนตำแหน่งมาเรื่อยจนได้เป็นศิลปินเอก ในปีพ.ศ. 2516 และก่อนเกษียณอายุราชการได้เป็นศิลปินพิเศษ

ชีวิตครอบครัว มีภรรยาชื่อ ทองเต็ม มีบุตรชายคนเดียว ชื่อ ธงชัย เป็นอาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้รับครอบครัวประสิทธิ์ประสาทจากกรมดนตรี ตราไมท ให้เป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูเช่นกัน

ผลงานด้านฝีมือได้รับการยกย่องว่า เป็นนักรบนาตฝีมือดีมากที่สุดที่ครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทั้งรักทั้งชื่นชมยินดี มีความรู้ดีมาก ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ ได้เคยเขียนตำราไว้เล่มหนึ่ง ยังใช้ประกอบการเรียนดนตรีในชั้นมัธยมศึกษามาจนทุกวันนี้

ในด้านการสอนดนตรี นับแต่ปี พ.ศ. 2493-2525 ได้สอนประจำอยู่ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร แต่งเพลงไว้หลายเพลง อาทิ เพลงหม่ามิต ระเบิดร้อนแรง นอกจากเถาและเพลงเกร็ดต่าง ๆ อีกมาก เคยเดี่ยวระนาดเอกสองรางวัลถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 แสดงฝีมือเดี่ยวระนาดที่โรงละครนานาชาติในกรุงโตเกียวและแสดงฝีมือในหลาย ๆ ประเทศ อาทิ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ เยอรมัน และพม่า

กรมศิลปากรได้จัดคณะนาฏศิลป์ไปเผยแพร่ที่สหภาพพม่า ท่านเป็นหัวหน้าวง ได้เรียบเรียงเพลงพม่าพร้อมกับนักดนตรีไทยในคณะที่กรุงมณฑล และท่านได้นำทำนองเพลงพม่ามาแต่งเป็นเพลงไทย จากนั้นท่านได้จัดบรรเลงวงปี่พาทย์พม่าในงานมหกรรมดนตรี ที่สังคีตศาลา เป็นครั้งแรก การแสดงประสบผลสำเร็จดียิ่ง มีผู้เข้าชมเป็นจำนวนมาก

งานชิ้นเอกก็คือการก่อกำเนิดวงมหาดุริยางค์ไทย เริ่มครั้งแรกใช้นักดนตรี 200 คน บรรเลง ณ โรงละครแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2518 นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การดนตรีของไทยที่ได้จัดวงมโหรีใหญ่ที่สุด ต่อมาได้บรรเลงอีกครั้งในงานเฉลิมพระอิสริยยศสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเพิ่มจำนวนผู้บรรเลงจากสถาบันต่าง ๆ รวมกันกว่า 400 คน ในงานฉลองรอบร้อยปีเกิด หลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นวงดนตรีไทยขนาดใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีมา

ในปี พ.ศ. 2526 เป็นข้าราชการบำนาญ กำลังเขียนตำราดุริยางคศาสตร์ และประกอบอาชีพจำหน่ายเครื่องดนตรีไทย ท่านได้รับพระราชทานโล่และเข็มเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี 2531 นับเป็นผู้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศไทยอย่างยิ่งผู้หนึ่ง

(พูนพิศ อมาตยกุล, 2532: 165-166)

ในชีวิตของครูประสิทธิ์ ถาวร ท่านได้รับครอบครัวประสิทธิ์ประสาทให้เป็นผู้ประกอบพิธี
ไหว้ครูดนตรีไทยได้จากครู 3 ท่าน คือ

1. ครูมนตรี ตราโมท
2. ครูสอน วงม้อง
3. คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง ซึ่งได้รับครอบครัวทอดจากบิดาของท่าน คือ

หลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ในทางปฏิบัติ ท่านจะถือปฏิบัติตามแบบแผนของคุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง โดยใช้โองการ
ไหว้ครูของหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นหลัก

ครูศิลป์ ตราโมท (พ.ศ. 2478-ปัจจุบัน)

เกิดเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. 2478 เป็นบุตรครูมนตรี ตราโมท และนางลีนี
ตราโมท เริ่มศึกษาคหความรู้ทางดนตรีจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ ตั้งแต่ชั้นต้นปีที่ 1 (ประถม 5) ถึง
ชั้นต้นปีที่ ๖ โดยเรียนม้องวงใหญ่จากครูโชติ ตวยประณีต เป็นคนแรก จากนั้นได้รับการถ่ายทอด
วิชาความรู้ด้วยม้องวงใหญ่จากหลวงบำรุงจิตรเจริญ (ชูป สาดรวีลย์) พระประณีตวรศัพท์ และครู
ประสิทธิ์ ถาวร เมื่อขึ้นเรียนนาฏศิลป์ชั้นกลางได้สิทธิพิเศษให้เลือกเรียนวิชาศิลปเพิ่มได้อีก 1 วิชา
ใจรักที่จะเรียนรู้ในเรื่องเครื่องสายมาก แต่ตามระเบียบของวิทยาลัยนาฏศิลป์สมัยนั้น ถือว่าปีพาทย์
กับเครื่องสายเป็นสาขาเดียวกัน จึงต้องไปเลือกเรียนวิชาคีตศิลป์ เป็นวิชาความรู้ในเรื่อง
ขับร้อง ขับเสภา และพากย์โขน จึงได้มีความรู้ทางคีตศิลป์อีกสาขาหนึ่ง โดยวิชาขับร้อง (ที่มีใช้
ในชั้นเรียนตามปกติ) ได้รับการถ่ายทอดจากครุท้วม ประสิทธิ์กุล ครูศรีนาฏ เสริมศิริ กับครู
ประเวช กุมุท เพิ่มเติมแนะนำให้อีก ท่านเองเสภาได้รับจากครูโชติ ตวยประณีต และครุท้วม
ประสิทธิ์กุล ช่วยกันสอน ส่วนเรื่องเครื่องสายก็ต้องเป็นเรื่องที่ใช้เวลาว่างศึกษาคหความรู้เอาเอง
บังเอิญนับเป็นโชคที่มีครูลวงไพเราะเสียงขอและครูประเวช กุมุท รัฐบาลและเป็นผู้สอน
ในวิทยาลัยด้วย จึงได้ขอแนะนำเป็นวิชาความรู้ติดตัวมาจนบัดนี้ ส่วนท่านเองพากย์ได้รับคำแนะนำสั่ง
สอนจากครูมหาดนอม โหมคเทศน์ และครูประพันธ์ สุนทรชาติ (ศิลป์ ตราโมท, 2536: 19-20)

เมื่อจบการศึกษาระดับนาฏศิลป์ชั้นสูง พ.ศ. 2499 ก็เข้ารับราชการเป็นครูวิชาบังคับปีนงานครูวิชาบังคับไทยมาตลอด ตำแหน่งล่าสุดก่อนเกษียณราชการ คือ หัวหน้าฝ่ายครูวิชาบังคับไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร ท่านได้เกษียณอายุราชการ ในปีพ.ศ. 2538 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย กรมศิลปากร

ครูสิริรัชชานัญ พิกจำรุง (พ.ศ.2486-ปัจจุบัน)

เกิดวันที่ 17 เมษายน 2486 ปัจจุบันอายุ 54 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง วิชาเอกปี่พาทย์ จากโรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ปี พ.ศ. 2505 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (คบ.) วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทภาษาอังกฤษ จากวิทยาลัยจันทรเกษม ปี พ.ศ.2525 จบการศึกษาระดับปริญญาโท (คม.) สาขาบริหารการศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2537 จบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาทัศนศึกษา ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีพ.ศ. 2540

ด้านดนตรี เริ่มฝึกหัดเรียนจิมจากบิดา ในโรงเรียนนาฏศิลป์ ได้เรียนม้องวงใหญ่กับ หลวงบำรุงจิตรเจริญ พระประณีตวรศัพท์ เรียนระนาดเอกกับครูประสิทธิ์ ถาวร ต่อเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงและเพลงเดียวกับครูสอน วงม้อง เรียนเครื่องหนังกับครูพริ้ง กาญจนผลิน ได้รับคำแนะนำด้านคีตศิลป์จากครูท้วม ประสิทธิ์กุล ได้รับครอบครัวเพื่อรับมอบสิทธิ์ในการเป็นครูและเพื่อเป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีไทยและโขนละครจากครูมนตรี ตราโมท ท่านเริ่มเข้ารับราชการในตำแหน่งครูตรี โรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เมื่อปีพ.ศ. 2506 เป็นผู้ที่บุกเบิกการตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์ เชียงใหม่ ในปีพ.ศ. 2514-2518 และเป็นหัวหน้าภาควิชาครูวิชาบังคับไทย ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ (กรุงเทพฯ) เมื่อปี พ.ศ. 2519 จากนั้นได้เลื่อนเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์พลพบุรี ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ผู้อำนวยการกองศิลปศึกษา กรมศิลปากร ตามลำดับ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการส่วนการแสดง สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร

ครูสิงเหียร ทองคำ (พ.ศ. 2479-ปัจจุบัน)

เกิดเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2479 ณ ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ปัจจุบันอายุ 61 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดแจ้ง ได้เข้าศึกษาต่อใน โรงเรียนนาฏศิลป์เมื่อปีพ.ศ. 2492 จนได้รับประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 2 ในปีพ.ศ. 2503 จากนั้นศึกษาต่อจนจบครุศาสตรบัณฑิต บริหารโรงเรียน จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

ครูยงยศ วรรณมาศ (พ.ศ. 2482-ปัจจุบัน)

เกิดเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2482 ปัจจุบันอายุ 56 ปี สำเร็จการศึกษานาฏศิลป์ ชั้นต้นจากโรงเรียนนาฏศิลป์ ท่านเริ่มหัดดนตรีกับบิดาและน้าชาย โดยครูพุ่ม บำบุษะवास เป็นผู้จับมือต่อเพลงสาธุการ ครูหลวงบำรุงจิตรเจริญ (ชูป สาทรวีลย์) ต่อเพลงตระโหมโรง ส่วนเครื่องหนังเรียนกับครูถิร ปีเพราะ สำหรับเพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ นั้น ท่านได้รับครอบจากครูมนตรี ตราโมท ท่านเริ่มรับราชการแผนกโรงเรียนนาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร ตั้งแต่เดือน กันยายน 2502 ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นลำดับ จนได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้ากลุ่มดุริยางค์ไทย ส่วนการ แสดง สถาบันนาฏดุริยางค์ศิลป์ กรมศิลปากร เมื่อเดือนธันวาคม 2538 ผลงานของท่าน คือ แต่งเพลงโหมโรงศรีศิลปากร ท่าน้องทางเครื่อง ทางร้อง และบทร้อง เมื่อเดือนมิถุนายน 2539 และแต่งหน้าทับแขก (ปรบไก่) เถา ขึ้นใหม่ แต่งขยายและตัดหน้าทับแขกเจ้าเซ็น (สองไม้) จากอัตรา 2 ชั้นของเดิม เป็นอัตรา 3 ชั้น และขึ้นเดี่ยวให้ครบเป็นเถา เมื่อเดือนกรกฎาคม 2539

ครูหญิงหงส์ โสวัตร (พ.ศ. 2489-ปัจจุบัน)

เกิดเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2489 ปัจจุบันอายุ 51 ปี สำเร็จนาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 2 สาขา ดุริยางค์ไทย จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กองศิลปศึกษา กรมศิลปากร ได้รับปริญญามหาบัณฑิต แผนก วิชาวัฒนธรรมการดนตรี จากมหาวิทยาลัยมหิดล ในปีพ.ศ. 2537 เคยเป็นครูดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ เคยเดี่ยวระนาดเอกเพลงกราวใน หน้าพระที่นั่งในเรือนต้น เมื่อคราวมี งานพระราชทานเลี้ยงรับรองชาวต่างประเทศ ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นลำดับ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6 วิทยาลัยนาฏศิลป์

ครูบุญช่วย โสวัตร

เกิดเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2490 ปัจจุบันอายุ 50 ปี สำเร็จนาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 2 จาก วิทยาลัยนาฏศิลป์ กองศิลปศึกษา กรมศิลปากร ได้รับปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาวัฒนธรรมการ ดนตรี จากมหาวิทยาลัยมหิดล ในปีพ.ศ. 2537 เคยเป็นครูดุริยางค์ไทย (เครื่องเป่า) วิทยาลัยนาฏศิลป์ เครื่องดนตรีที่เล่นได้ดีพิเศษคือปี่ เริ่มหัดดนตรีตั้งแต่อายุประมาณ 4 ปี กับบิดา ต่อมาได้ศึกษาที่วิทยาลัยนาฏศิลป์โดยมีครูประสิทธิ์ ถาวร เป็นผู้ให้การศึกษาด้านเครื่องตีตลอด มาตั้งแต่ชั้นต้นปีที่ 1 (พ.ศ. 2501) จนกระทั่งถึงชั้นกลางปีที่ 2 จึงได้เริ่มเรียนปี่กับครูเทียบ คงลายทอง พร้อมกันนั้นก็เรียนเครื่องตีกับครูสอน วงม้อง จนกระทั่งครูสอนเสียบชีวิต ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ระดับ 7 ภาควิชาดุริยางค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครูธงชัย ถาวร

เกิดเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2493 ที่กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอายุ 46 ปี เข้าศึกษา ต่อที่โรงเรียนนาฏศิลป์ เมื่อปีพ.ศ. 2505 ใช้เวลาเรียน 7 ปี จึงได้รับประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ ชั้นสูง ปีที่ 2 เริ่มรับราชการในตำแหน่งครูดุริยางค์ โรงเรียนนาฏศิลป์เชียงใหม่ กองศิลปศึกษา กรม ศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 เป็นอาจารย์ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2520 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 6 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

ประวัติผู้เขียน

นางสาวพรทิพย์ อินทิวโรทัย เกิดวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2500 ที่กรุงเทพมหานคร
สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชา
จิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2520 และเข้าศึกษาต่อใน
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2537 ปัจจุบันรับราชการที่
สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย